

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO
TAMPERE UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

SARI MAANINKA
TUTKINNOSTA TYÖELÄMÄÄN – TEKSTIILI- JA VAATETUSALAN
TOISEN ASTEEN AMMATILLISEN KOULUTUKSEN JA TYÖTEH-
TÄVIEN TARJONTA SUOMESSA
Diplomityö

Tarkastaja: Professori Jurkka Kuusi-
palo
Tarkastaja ja aihe hyväksytty Teknis-
ten tieteiden tiedekuntaneuvoston
kokouksessa 1. helmikuuta 2017

TIIVISTELMÄ

SARI MAANINKA: Tutkinnosta työelämään – tekstiili- ja vaatetusalan toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja työtehtävien tarjonta Suomessa

Tampereen teknillinen yliopisto

Diplomityö, 54 sivua, 8 liitesivua

Helmikuu 2017

Materiaalitekniikan diplomi-insinööritutkinto

Pääaine: Tekstiili- ja vaatetustekniikka

Tarkastaja: professori Jurkka Kuusipalo

Avainsanat: tekstiiliala, vaatetusala, toisen asteen ammatillinen koulutus, työtehtävät, opiskelu

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää kotimaisen tekstiili- ja vaatetusalan työllistymistilannetta, alan toisen asteen ammatillisen tutkinnon opiskelua ja alan koulutuksessa ilmenneitä muutostarpeita. Tutkimuksen toisena tavoitteena on selvittää yleisellä tasolla toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskeluun vaikuttaneita ilmiöitä.

Tutkimuksen taustatieto koostuu painetusta kirjallisuudesta, verkkojulkaisuista, tilastokeskuksen tietolähteistä, tekstiili- ja vaatetusalan aikaisemmista tutkimuksista, osallistumisesta Opetushallituksen tekstiili- ja muotialan tutkintojen perusteiden kehittämispäivään sekä omasta työkokemuksesta vaatetusosalalla ja ammatillisena opettajana. Taustatiedolla osoitan tekstiili- ja vaatetusalan työllistymiseen liittyneitä muutoksia. Selvityksessä ilmenee alan työtehtävien huomattava vähentyminen. Alan työtehtävät ovat lisäksi muuttuneet enemmän liiketaloudelliseen suuntaan. Työtehtävien luonteen muuttuminen on näkynyt kehittämistarpeina tekstiili- ja vaatetusalan toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillista peruskoulutusta ollaan kehittämässä enemmän työpaikoilla suoritettavaksi ja työelämää vastaavaksi.

Tutkimuksen kokeellisen osan aineisto koostuu kaksivaiheisesta tiedonkeruunetelmästä. Ensimmäisessä vaiheessa tutkimusaineistoa on kerätty verkkokyselytutkimuksella. Kyselytutkimuksella mitattiin yleisellä tasolla toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskeluun vaikuttavia tekijöitä. Kyselytutkimuksen otosryhmässä on opiskelijoita neljältä eri koulutusosalta. Tulokset osoittavat, että enemmistö opiskelijoista on motivoitunut opintoihinsa ja opiskelupaikka on saatu halutulta alalta. Ammatin opiskelussa ilmeni tarpeita erilaisille tukitoimille. Lisäksi opintoja haluttiin suorittaa enemmän käytännönläheisesti. Kokeellisen osan toisessa vaiheessa tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla. Haastattelu suoritettiin toisen asteen ammatilliselle vaatetusalan opettajalle. Haastattelulla selvitettiin vaatetusalan opettajan näkemyksiä tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnosta, tutkintoon opiskelusta ja valmistuneiden työllistymisestä. Tulokset osoittavat, että aikaisemmilla alan tutkintorakenteiden muutoksilla on ollut vaikutusta opiskelijan taitojen kehittämisessä. Positiivisena korostui liiketaloudellisten opintojen lisääminen valmistukseen painottuvassa tutkinnossa. Työssäoppimiseen on alan työpaikkoja ollut hyvin saatavilla. Tutkintoon valmistuneiden työllistyminen on painottunut liiketaloudellisiin työtehtäviin. Tekstiili- ja vaatetusalan toisen asteen tutkintorakenteita ollaan jälleen kehittämässä. Alan tutkintorakenteiden kehittämisen vaikutuksia olisi kiinnostava tutkia seuraavassa tutkimuksessa.

ABSTRACT

SARI MAANINKA: From Graduation to Work – The Provision of Secondary Vocational Education and Employment Opportunities in the Textile and Clothing Sector in Finland

Tampere University of Technology

Master of Science Thesis, 54 pages, 8 Appendix pages

February 2017

Degree Programme in Materials Engineering, MSc (Tech)

Major: Textile and Clothing technology

Examiner: Professor Jurkka Kuusipalo

Keywords: textile, clothing, secondary vocational education, employment, study

The aim of this study is to review the employment situation in the textile and clothing sector in Finland, studying towards a secondary vocational qualification in the field and the need for reform in education and training. The secondary aim of this study is to examine the phenomena that affect studying towards a secondary vocational qualification in general.

The study draws from the following: printed literature; online publications; resources published by Statistics Finland; previous research in the textile and clothing sector; participation in the Requirements for textiles and fashion qualifications workshop organised by the Finnish National Agency for Education and personal employment experience in the clothing sector and as a teacher in the vocational education and training sector. The data acquired from these sources are used to demonstrate changes related to the employment situation in the textile and clothing sector. The review shows a significant reduction in employment opportunities in the sector. Moreover, work in the sector has become more business-oriented. This change in the nature of work was reflected in the need for reform in the secondary vocational education and training in textile and clothing. Secondary vocational education and training are being developed so that they occur at the workplace more frequently and better emulate real work environments.

The research material in the practical section of the study was acquired using a two-stage data collection method. At the first stage, research material was collected through an online survey. The survey measured factors that affect studying towards a secondary vocational qualification at a general level. The survey sample group included students from four different fields of study. The results show that the majority of students are motivated by their studies and have secured a place in their desired field. The students voiced a need for various forms of support during vocational studies. Moreover, a wish that studies could be more practical in nature was expressed. At the second stage of the practical section, the research material was collected through an interview. The interview was conducted with a clothing and textiles teacher working in a secondary vocational setting. The interview probed the views of the clothing and textiles teacher on the Vocational Qualification in Textiles and Clothing, studies leading to the qualification and employment of graduates. The findings show that earlier qualification structure reforms in the field have had an impact on the development of student skills. An increase in business studies, such as the specialisation in manufacturing, was highlighted as a positive change. The opportunities for workplace learning in the field are seen as ample. Graduates are mostly employed in business-oriented roles. A new structural reform of secondary vocational qualifications in the textiles and clothing field is under way. Further research could examine the effects of qualification structure reforms in the field.

ALKUSANAT

Työssä on tutkittu suomalaisen tekstiili- ja vaatetusalan työllistymistä, alan toisen asteen ammatillisen tutkinnon opiskelua sekä koulutuksessa ilmenneitä kehittämistarpeita. Lisäksi työssä on tutkittu yleisellä tasolla tutkinnon opiskeluun liittyviä ilmiöitä. Tutkimusaihe kehittyi tekstiili- ja vaatetusosalalla vallinneesta työtilanteen muuttumisesta. Alan valmistavan tuotannon töitä on vähän tarjolla, ja tarjolla olevien työtehtävien luonne on muuttunut kaupan alalle. Työtilanteen muutoksen olen myös omakohtaisesti havainnut työskennellessäni ensin vaatetusteollisuudessa ja sen jälkeen kaupan alalla. Työtilanteen muutokset ovat näkyneet toisen asteen ammatillisen koulutuksen aloituspaikoissa ja koulutuksen järjestämisessä. Muutokset ovat ilmenneet kehittämistarpeina tekstiili- ja vaatetusalan toisen asteen ammatillisessa tutkinnossa. Toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskelussa on myös omat haasteensa. Ammatillisen tutkinnon opiskeluun vaikuttavien ilmiöiden tutkimistarve syntyi omasta opetustyöstä ammattiin valmentavan koulutuksen opettajana. Tutkin työssä yleisellä tasolla toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskeluun vaikuttaneita ilmiöitä.

Työ on toteutettu itsenäisenä tutkimusprojektina oman aiheen pohjalta. Työn aihe oli itselleni läheinen ja samalla kiinnostava tutkimuskohde. Suuri kiitos diplomityöni ohjaajalle, professori Jurkka Kuusipalolle työn ohjaamisesta ja rakentavasta kritiikistä diplomityön toteuttamisen eri vaiheissa.

Tutkimuksen taustateorian kokoamiseen olen saanut useita alan ammatillisen tutkinnon kehittämiseen liittyviä lähteitä. Kiitos näistä kuuluu opetusneuvos Minna Taivasalolle. Kiitos kuuluu myös alan muista lähteistä professori emeritus Pertti Nousiaiselle. Lisäksi kiitän tilastollisista lähteistä Suomen Tekstiili & Muoti ry:n Tilasto- ja tietoasiantuntijaa ja Tilastokirjaston tietopalveluja. Haastattelun teki mahdolliseksi vaatetusalan opettaja Raija Kokko. Kiitos Raijalle yhteistyöstä. Kiitos myös Hyria koulutuksen opettajakollegoille verkkokyselytutkimuspohjan rakentavasta palautteesta, sisällön kasvatuksellista näkemyksistä ja aineiston oikolukuavusta. Kiitän myös opintojeni haasteissa saamastani kannustuksesta opiskelukaveriani Susannaa.

Kiitokset kuuluvat myös taustajoukoilleni. Kiitos puolisololleni Petrille kannustuksesta opiskelujani kohtaan. Suuri kiitos ymmärryksestä ja myötätunnosta opintojeni eri vaiheissa kuuluu myös lapsilleni, Jannelle ja Jennille.

Tampereella 12.2.2017

Sari Maaninka

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
2.	TEKSTIILI JA VAATETUSALA	3
	2.1 Tekstiiliala	4
	2.2 Vaatetusala	5
3.	ALAN TYÖLLISYYS	7
	3.1 Alan kotimainen valmistus	7
	3.2 Alan kansainvälisyys	8
	3.3 Alan työmarkkinat muutoksissa	9
	3.4 Alan koulutuksesta valmistuneita työllisiä	11
	3.5 Alan muutokset liiketoiminnan tuottojen näkökulmasta	12
	3.6 Keinoja alalle työllistymiseen	13
4.	ALAN KOULUTUS	15
	4.1 Ammatillinen perustutkinto	15
	4.2 Ammattitutkinto	16
	4.3 Erikoisammattitutkinto	16
	4.4 Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset	17
	4.4.1 Alan koulutus Ruotsissa	17
	4.4.2 Alan koulutus työpaikoilla	18
	4.5 Koulutuksen tukitoimet	18
5.	ALAN KOULUTUS MUUTOKSISSA	20
	5.1 Tutkinto työelämän tarpeisiin	20
	5.1.1 Koulutuksen joustavuus	21
	5.1.2 Näyttötutkinnolla ammattiin	22
	5.1.3 Oppimistulosten arviointia	22
	5.2 Muutokset alan jatko-opinnoissa	23
6.	TUTKIMUSMENETELMÄN VALINTA	24
	6.1 Laadullinen tutkimus	24
	6.2 Kysely	24
	6.3 Haastattelu	25
7.	CASE HYRIA	26
	7.1 Tutkimuksen tavoitteet	26
	7.2 Ammatin opiskelun ilmiöt	27
	7.2.1 Koulutusalan valinta	28
	7.2.2 Opintoihin hakeutuminen	28
	7.2.3 Tukitoimet ja ohjaus opiskelussa	30
	7.2.4 Tukitoimien ja ohjauksen riittävyys	31
	7.2.5 Opiskelumotivaatio	32
	7.2.6 Opintoalan valinta	34
	7.2.7 Kaverit koulussa	36
	7.2.8 Opiskelupaikan sijainti	36

7.2.9	Työssäoppimisjakson tarpeellisuus.....	38
7.2.10	Paras tapa opiskella ammatti.....	39
7.3	Opettajan näkemyksiä	41
7.4	Johtopäätökset	44
7.4.1	Ammatin opiskelun ilmiöt	44
7.4.2	Opettajan näkemyksiä	45
7.5	Tutkimuksen arviointia	46
8.	YHTEENVETO	48
	LÄHTEET.....	50

1. JOHDANTO

Tutkimuksessa selvitetään kotimaista tekstiili- ja vaatetusalan työllistymistä, alan toisen asteen ammatillisen tutkinnon opiskelua sekä koulutuksessa ilmenneitä kehittämistarpeita. Kotimaiseen tekstiili- ja vaatetusalan teollisuuden työllistyneiden määrä on taantunut viimeisten vuosikymmenten aikana. Alan valmistavaa tuotantoa on siirtynyt halvemman kustannustason maihin. Työllistymistilanteen vaikutukset ovat myös heijastuneet tekstiili- ja vaatetusalan toisen asteen ammatilliseen tutkintoon kehittämistarpeina. Toisen asteen ammatillista koulutusta suunnataan joustavampaan ja enemmän nykypäivän työelämää vastaavaan suuntaan. Toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskelussa ilmenee myös haasteita. Tutkimuksessa selvitetään yleisellä tasolla perustutkinnon opiskeluun vaikuttavia ilmiöitä. Tutkimuksella vastataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin.

- Miten kotimainen tekstiili- ja vaatetusalan työllistyminen on muuttunut?
- Miten kotimaisen tekstiili- ja vaatetusalan työllistymisen muutokset vaikuttavat alan toisen asteen ammatilliseen koulutukseen?
- Mitä ilmiöitä toisen asteen ammatillisessa perustutkinnon opiskelussa ilmenee?

Diplomityön ensimmäisenä tavoitteena on selvittää kotimaisen tekstiili- ja vaatetusalan työllistymistilanteen muutosta, toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskelua sekä koulutuksen kehittämistarpeita. Tutkimuksen toisena tavoitteena on selvittää yleisellä tasolla toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskeluun vaikuttaneita ilmiöitä.

Tutkimus sisältää taustateorian, kokeellisen osan tutkimusvaiheet ja yhteenvedon. Taustateoria koostuu painetusta kirjallisuudesta, verkkojulkaisuista, tilastoista, tekstiili- ja vaatetusalan aikaisemmista tutkimuksista, osallistumisesta Opetushallituksen tekstiili- ja muotialan tutkintojen perusteiden kehittämispäivään sekä omasta työkokemuksesta vaatetusosalalla ja ammatillisena opettajana.

Kokeellisessa osassa kerrotaan kyselytutkimuksen ja haastattelun toteutuksesta, tutkimustuloksista ja tulosten luotettavuudesta. Yhteenvedossa vastataan tutkimuskysymyksiin ja esitetään kehittämissuunnitelmia. Luvussa 2 kerrotaan tekstiili- ja vaatetusalan toimialana sekä kuvataan molempia aloja erikseen. Luvussa 3 kuvataan tekstiili- ja vaatetusalan työtilannetta ja alan kansainvälisyyttä. Lisäksi tulkitaan tilastoja alan työtilanteesta ilmenneistä muutoksista ja paneudutaan työllistymisen keinoihin. Luvussa 4 käsitellään tekstiili- ja vaatetusalan toisen asteen ammatillista tutkintoa sekä koulutuksen tarjoajia. Luvussa 5 luonnehditaan tekstiili- ja vaatetusalan toisen asteen ammatilliseen koulutukseen kohdistuvia kehittämistarpeita, opintojen joustavia suoritustapoja, oppimistu-

losten arviointia sekä jatko-opiskeluissa tapahtuneita muutoksia. Luvussa 6 esitetään tutkimuksen kokeellisen osan tutkimusmenetelmät ja luvussa 7 kokeellisen osan tutkimusvaiheet ja tutkimustulokset sekä arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen kokeellinen osa on toteutettu kvalitatiivisena, joka on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja tutkimusaineisto on koottu luonnollisissa olosuhteissa. Tutkimusmenetelmiksi valittiin kysely ja haastattelu.

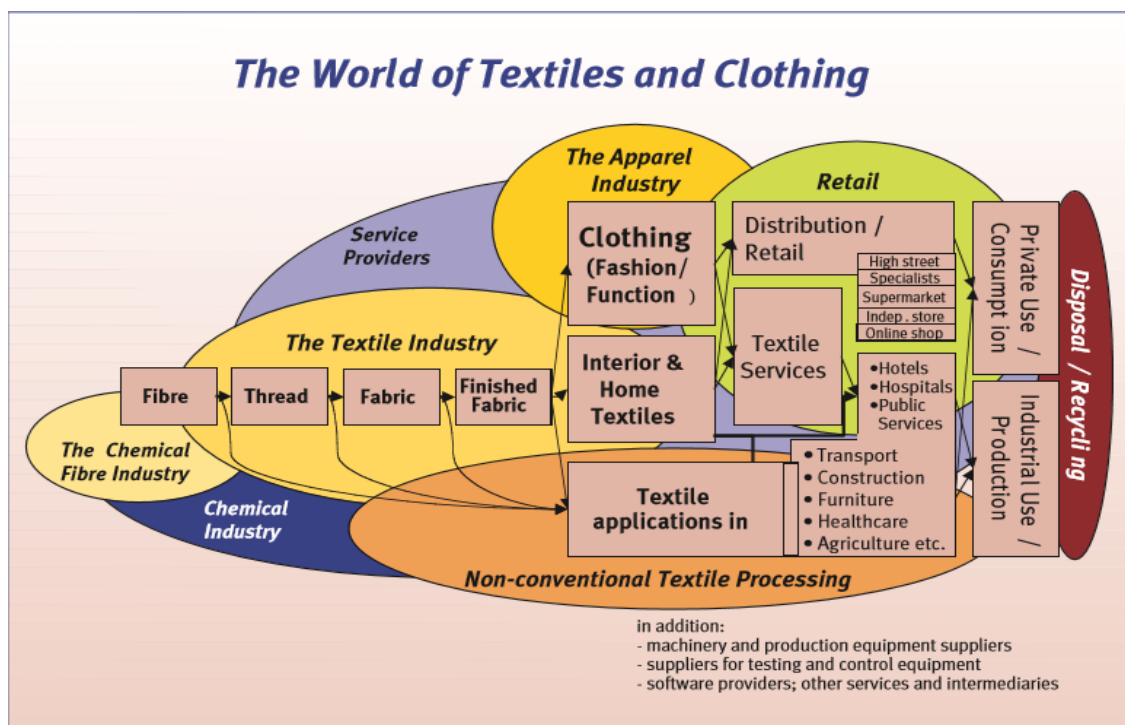
Tutkimusaineiston keruussa toteutettiin ensin opiskelijaryhmille kysely ja sen jälkeen opettajalle haastattelu. Tutkimusvaiheet esitetään luvussa 7 toteutuneen menetelmän mukaisessa järjestyksessä. Kysely toteutettiin verkkokyselytutkimuksena, ja otantaryhmä koostuu neljästä eri koulutusalan opiskelijaryhmästä. Kyselyllä selvitetään toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskeluun liittyviä ilmiöitä. Tulokset osoittavat, että suurin osa opiskelijoista on motivoitunut opiskeluun ja saanut opiskelupaikan haluamaltaan alalta. Tulosten mukaan opiskelussa ilmenee ohjaus- ja tukitarpeita. Lisäksi opintoja halutaan suorittaa käytännönläheisesti ja työssäoppimalla.

Haastattelu toteutettiin toisen asteen ammatilliselle vaatetusalan opettajalle. Tuloksissa käydään läpi opettajan näkemyksiä tekstiili- ja vaatetusalan ammatillisesta tutkinnosta, alalle opiskelusta ja työllistymisestä. Tulokset osoittavat, että aikaisemmilla tutkintorakenteiden muutoksilla on ollut vaikutusta opiskelijan taitojen kehittymiseen. Positiivisena todettiin liiketaloudellisten opintojen lisääntyminen vaatteiden valmistukseen painottuvassa tutkinnossa. Opiskelijoille on ollut riittävästi alakohtaisia työssäoppimispaikkoja saatavilla. Tutkintoon valmistuneet ovat työllistyneet suurimmaksi osaksi kauppan alan työtehtäviin. Osa opiskelijoista on suorittanut jatko-opintoja tai hankkinut toisen ammattitutkinnon.

Luvun 8 yhteenvedossa tiivistetään tutkimuksen pääkohdat sekä vastataan tutkimuskysymyksiin. Luvussa esitetään myös kehittämissuhteita tekstiili- ja vaatetusosalalle työllistymiseen, alan toisen asteen ammatillisen koulutuksen kehittämiseen sekä ammatillisen tutkinnon opiskelun ohjaus- ja tukitoimien kartoittamiseen.

2. TEKSTIILI JA VAATETUSALA

Tekstiili- ja vaatetusala on monitoimialainen, ja liikevaihdoltaan ja työllisyydeltään se on yksi Euroopan suurimmista teollisuudenaloista. Ala sisältää tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuuden, joista käytetään yhteisnimitystä tevanake-teollisuus. Lisäksi toimialaan kuuluu kaupan ala. Tekstiilialalla tuoteryhmät jakaantuvat palvelutekstiileihin, joihin sisältyy työvaatetus sekä sairaala- ja hotellitekstiilit, sekä kuluttajatekstiileihin, joihin kuuluvat pukeutumisen ja sisustamisen tekstiilit. Kaupan alalla vallitsevat pukeutumisen ja kodintekstiilien tuoteryhmät. Pukeutuminen sisältää vaatetus- ja muotialan; kodintekstiileillä tarkoitetaan kotitalouksissa käytettäviä sisustustekstiilejä. Pukeutuminen on yksi maailman suurimmista kuluttajatuoteryhmistä. Pukeutumisen kulutuskäyttäytyminen on lisääntynyt Kaukoidässä, Aasiassa ja latinalaisessa Amerikassa, mutta Euroopassa se on lähes vakiintunut. Sisustustekstiilien kulutus on verrannollinen asumispinta-alojen kasvuun sekä tilapäiseen asumiseen. Sisustamisen kuluttajatottumukset ovat lisääntyneet länsimaisissa talouksissa. (Nousiainen 2008.)

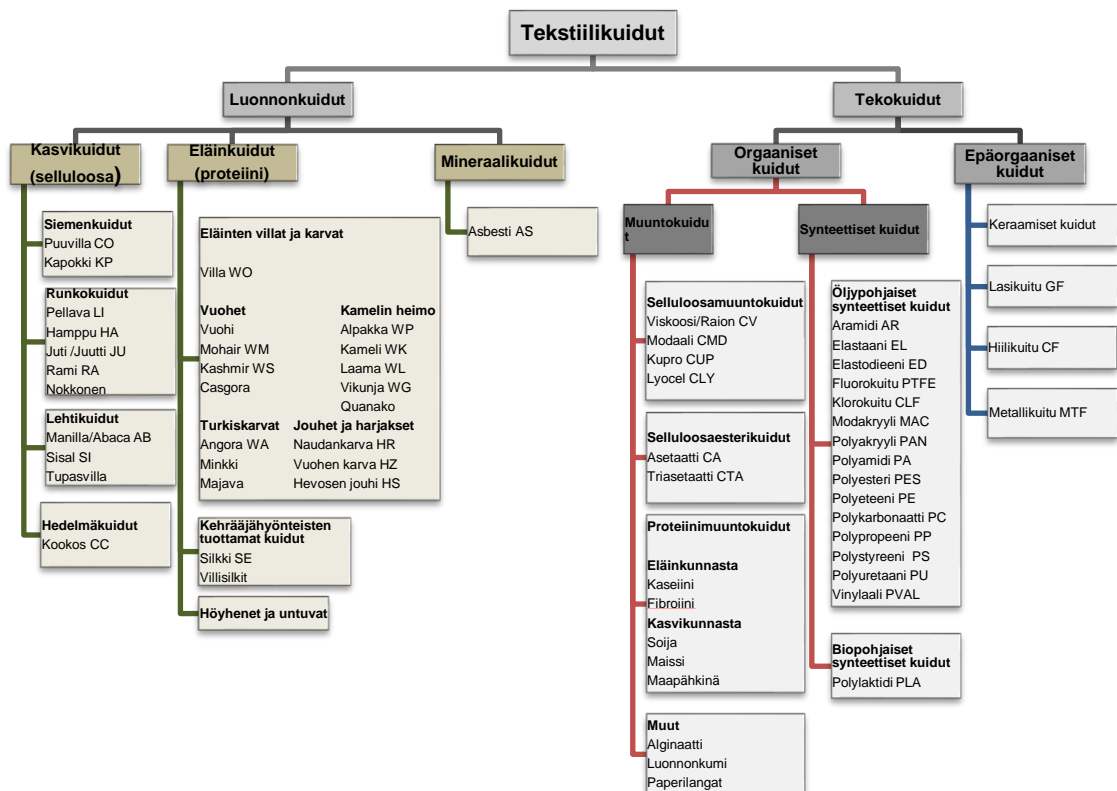
Kuva 2.1. Tekstiili- ja vaatetusalan toimintojen kuvaus. (Lähde: Euratex 12.12.2004, *A vision for 2020*, http://euratex.eu/uploads/media/euratex-broch-technology_platform.pdf)

Euroopassa tekstiili- ja vaatetusteollisuudella on pitkät perinteet korkealaatuisen teknologian hallitsemisessa sekä tuoteinnovaatioiden ja muodin luomisessa. Euroopassa teknisten tekstiilien käyttö on kasvanut, ja ne ovat markkinoilla kilpailukykyisiä. Teknis-

ten tuotteiden ominaisuuksia on parannettu, ja lisäksi on tuotettu uusia innovatiivisia tuotteita sekä valmistusprosesseja. Tekstiili- ja vaatetusalan tuotteiden käyttäjät jakaantuvat kuvan 2.1 mukaisesti yksityisiin eli kuluttajatekstiileihin ja teollisuuden käyttäjäryhmiin, jotka sisältävät palvelutekstiilit. Molemmissa ryhmissä on teknisten tekstiilien kuluttajia eri käyttötarkoitusten mukaisesti. (Euratex. 2004.)

2.1 Tekstiiliala

Tekstiiliala tunnetaan toimialaluokitukseltaan tekstiilituotteita valmistavana teollisuudenalana. Liiketoiminta-alueena tekstiiliala sisältää materiaalituotannon, sisustus- ja kodin tekstiilit sekä tekniset tekstiilit. Materiaalituotanto valmistaa perinteisesti kuituja, lan-koja, kudottuja kankaita, neuloksia, kuitukankaita ja pinnoitettuja kankaita. Lisäksi toi-minta-alue sisältää tuotteiden maahantuonnin, ostotoiminnan, myynnin kuluttajille ja yri-tysten välisen kaupan. Tekstiiliala tuottaa pääsääntöisesti tuotteita ja palveluja asiakkai-den erilaisiin tarpeisiin. Tekstiilituotteen valmistuksessa arvoa saavat tuotteen laatu, ter-veellisyys ja käytettävyys, vaalittava kulttuuriperinne, valmistusprosessin ympäristöstä-vällisyys ja kestävä kehityksen näkökulman kannalta kierrättävyys. (Opetushallitus. 2012, s. 50-51.)

Kuva 2.2. Tekstiilikuidut. (Lähteet: Boncamper 2011; Räisänen & Rissanen & Parviainen & Suonsilta 2017; Talvenmaa 1998.)

Tekstiilimateriaalit valmistetaan kuiduista, ja ne jaotellaan kuvassa 2.2. kuituraaka-aineen mukaisesti kahteen ryhmään: luonnonkuituihin ja tekokuituihin. Luonnonkuidut ovat luonnon valmistamia kuituja, ja näiden ominaisuudet ovat valmiissa kuitumuodossa. Luonnonkuidut jaotellaan alkuperänsä perusteella kolmeen ryhmään: kasvikuidut, eläinkuidut ja mineraalikuidut. (Boncamper 2011 s. 11-12.)

Tekokuitujen jaottelu on standardeissa aluksi kolmessa ryhmässä: muuntokuidut, synteettiset kuidut ja epäorgaaniset kuidut. Tekokuitujen kuituraaka-aineet valmistetaan tekstiilikuitujen muotoon käyttämällä kemiallisia tai fysikaalisia prosesseja ja kehrume-netelmiä. (Boncamper 2011, s. 12-13.) Esimerkiksi puusta valmistettavasta biomassasta on alettu jalostaa ympäristöystävällisin menetelmin selluloosamuuntokuituja, joiden fysikaaliset tuntuominaisuudet lähentelevät pehmeitä luonnonkuidusta valmistettuja tuotteita (Yle 2016.).

Toinen tapa, kuvan 2.2. mukaan, on jakaa kuituraaka-aineet kahteen ryhmään niiden kemiallisen alkuperän mukaan. Kemiallisessa jakotavassa kuituraaka-aineet jaotellaan orgaanisiin ja epäorgaanisiin kuituihin. Viimeksi mainittua jakotapaa tarvitaan kemiallisten reaktioiden käsittelyssä kuten värjäyksessä, viimeistelyssä ja puhdistuksessa. (Boncamper 2011, s. 14-15.)

Tekstiilikuitujen standardisoidut nimitykset kertovat kuitujen alkuperäisistä kuitunimityksistä, joita käytetään tekstiilikaupassa, tuoteselosteissa ja virallisissa asiakirjoissa. Markkinoille tulevista tekokuiduista käytetään kuidun valmistajien nimeämiä tuotemerkkejä ja -nimiä eli kuitujen kauppanimiä. Tekokuitujen kauppanimiä ovat esimerkiksi Nylon, Lycra ja Terylen. Tekstiilikuitusisällön ilmoittamisesta on olemassa standardi SFS 4876 (ISO 4915); direktiivi 96/4/EY artikla 6, joka selvittää kahdesta tai useammasta kuidusta koostuvan kuitusisällön merkitsemisen tekstiilituotteissa. (Boncamper 2011, s.17-19.)

2.2 Vaatetusala

Toimialaluokituksessa vaatetusala tunnetaan myös teollisuudenalana. Liiketoimintana vaatetusalan toimintakenttä on laaja-alaisempaa kuin tekstiilialalla käsittäen valmistavat tuotantolaitokset, pienyrittäjät ja kaupan alan. Vaatetusalalla tuotetaan ja jalostetaan tekstiili-, nahka- ja turkismateriaaleja tuotteiksi ja palveluiksi kuluttajan eri käyttötarpeiden mukaan. Tuotannossa valmistetaan pukeutumistuotteita muoti-, urheilu-, työ- ja suojavaatetukseen sekä teatterien puvustukset, eläinten asut ja asusteet. Vaatetustuotannon lisäksi alalla tarjotaan ateljeeompelupalvelua, valmistetaan brodeerauksia ja painetaan kangkaita. Vaatetusteollisuuden toimikenttä on viimeisten vuosien aikana lähentynyt yhä enemmän kaupan alaa. Kotimaisen vaatetusteollisuuden hiljentyessä kaupan alan vaatebisnes on sulautunut kansainväliseen tuotantoketjuun suunnittelemalla ja teettämällä kauppoihin omia vaatemallistoja tai maahantuomalla ja ostamalla vaatteet valmiina. Vaatetusalalla arvoa saavat tuotteen laatu, käyttökelpoisuus, ympäristöystävällisyys ja kierätettävyys sekä materiaalien että valmistuksen näkökulmasta, valmistuksen eettisyys, hankintakustannukset ja trendit. (Opetushallitus 2012, s. 51-52.)

Vaatetusalan tärkeimpänä tehtävänä on tuottaa ja välittää pukeutumistuotteita kuluttajille. Pukineen käyttömukavuuden lisäksi merkittävyyttä ovat saaneet vaatteiden tuotemerkit sekä muoti- ja kulutuskäyttäytyminen. Pukeutuminen on kuluttajalle välttämätöntä ja viestii samalla henkilön imagosta, asemasta ja taloudellisesta tilanteesta. Halpojen standardituotteiden rinnalla kilpailevat omassa sarjassaan brändi- ja muotituotteet, joista hyvissä taloudellisissa asemissa olevat kuluttajat ovat valmiita maksamaan jopa moninkertaisia hintoja. (Kasvio 1991, s. 29-31.)

Pukeutumistuotteissa sesonkien vaihtuvuus ja nopea valmistusprosessi ovat kilpailukykyisen vaatetusalan yrityksen keskeisiä tunnuspiirteitä. Vuodessa pukeutumisen sesongit vaihtuvat keskimäärin kuusi kertaa, joiden lisäksi on kausien mukaista juhlapukeutumista. Kaupan alalla jokaiseen sesonkiin on varauduttava etukäteen, ja tuotteistus sekä valikoiman hallinta vaativat ennakoivaa strategista suunnittelua ja laskelmia, joiden avulla pyritään tyydyttämään kuluttajakohderyhmän kysyntää. Kaupan alalla liiketoiminnan tulostittareina toimivat tavararyhmän toimivuus ja tuloksellisuus, joiden mittauskohteena voivat olla katetuotto, läpimyyntiaste, menetetty myynti tai korvaavuusaste. (Mattila 2006, s. 4)

3. ALAN TYÖLLISYYS

Tekstiili- ja vaatetusalan työllisyystilanne on ollut suurissa muutoksissa viimeisten vuosikymmenten aikana. Suomalaisen tekstiiliteollisuuden kannattavuutta on mitattu materiaali- ja valmistuskustannusten näkökulmasta sekä viennin ja tuonnin kysynnällä. Kotimaiset tuotteet ovat olleet raaka-aineiltaan ja valmistukseltaan laadukkaita. Valmistuksen tuotantokustannukset ovat kuitenkin kohonneet, ja ulkomainen halpatuonti on vallannut markkinoita. Suurimmat muutoksen tuulet alkoivat puhaltaa kotimaisessa tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa kahdeksankymmentäluvulla. Vaatetuonti ylitti kotimaisen vaateviennin vuonna 1988, ja useita toimivia vaatetusteollisuuden yrityksiä ajautui taloudelliseen ahdinkoon. Kotimaisen tekstiili- ja vaatetusteollisuuden alamäki jatkoi vauhtiaan yhdeksänkymmentäluvulla. Ulkomaiset tuontituotteet ovat paremmalla kilpailukyvyllä vallanneet lisää kotimaisia vaatemarkkinoita. (Karttunen 2016.)

Suomalaisen vaatevalmistuksen tuotantokustannuksia yritettiin balansoida siirtämällä pitkät tuotantosarjat halvemman kustannustason maihin. Aluksi halvempaa kustannustasoa suomalaisille yrityksille tarjosivat naapurivaltiot Viro ja Venäjä. Myöhemmin logistiikan parantuessa valmistusta siirrettiin edelleen Etelä-Eurooppaan ja Aasiaan. Suomessa säilytettiin ulkomaisen tuotannon ohella kuitenkin vielä lyhyiden sarjojen valmistus, jotta asiakkaille pystytään tarjoamaan nopeat toimitusajat. Tuotanto ulkomailla tehtiin alihankintana yhteistyöyrityksissä, joskin myöhemmin kotimaiset yritykset tekivät sijoituksia hankkimalla osuuksia ulkomailla valmistavista yrityksistä. Kustannukset ovat kuitenkin nousseet myös naapurivaltioissa, ja valmistusta on siirretty yhä enemmän Aasian ja Euroopan suuntaan.

Tekstiili- ja vaatetusalan perus- tai ammattitutkinnon suorittanut voi toimia yksityisenä tai teollisuuden vaatetusompeijana, sisustusompeijana, vaatturina, modistina tai kaupan alalla myynti- ja asiakaspalvelutehtävissä. Teollisuudessa työskentelevät valmistavat tekstiilejä, vaatteita, asusteita, nahka- ja turkistuotteita, kenkiä sekä sisustamisessa ja teollisuudessa käytettäviä erikoismateriaaleja ja -tuotteita. Kulttuurialalla toimivat artesaanit voivat vaate- ja sisustusompeelun sekä asiakaspalvelun ja myyntityön lisäksi toimia suunnittelu-, stailaus-, tuotekehitys- ja huoltotyössä. (Opetushallitus 2012, s. 101.)

3.1 Alan kotimainen valmistus

Suomen tekstiili- ja vaatetusteollisuuden yritysten määrä on laskenut vuoden 2009 mukana olleesta 2294 yrityksestä vuoden 2014 mukana olevaan 700 yritykseen. Suomen Tekstiili & Muoti ry:n jäsenyrityksiä on 120. Alalla toimivista yrityksistä 140 yritystä työllistää vähintään viisi henkilöä. Lisäksi alalla toimii noin 1000 yritystä omalla toiminnimellä. Henkilöstöä alalla on työllistettynä noin 5600. Toimialan yritysten liikevaihto vuonna 2014 on Suomessa 1,1 miljardia ja vientiä oli 539 miljoonaa. (Blomberg 2016.)

Tekstiili- ja vaateusteollisuus on Suomen historian merkittävä työllistäjä. Globaalisti katsottuna tekstiili- ja vaateusteollisuus on neljänneksi suurin toimiala. Karttusen mukaan vuonna 1974 vaateusteollisuus yksinään työllisti kotimaassamme 30 000 työntekijää, jolloin vaateusteollisuudessa oli eniten palkattua työvoimaa. Vaateusteollisuuden työpaikat ovat kuitenkin olleet 80-luvulta asti jatkuvassa laskusuhdanteessa. Ydinosaaminen oli 70- ja 90-luvuilla tuotteen valmistuksessa ja sarjatuotanto sai teollisuudessa jalansijan. (Karttunen 2016.)

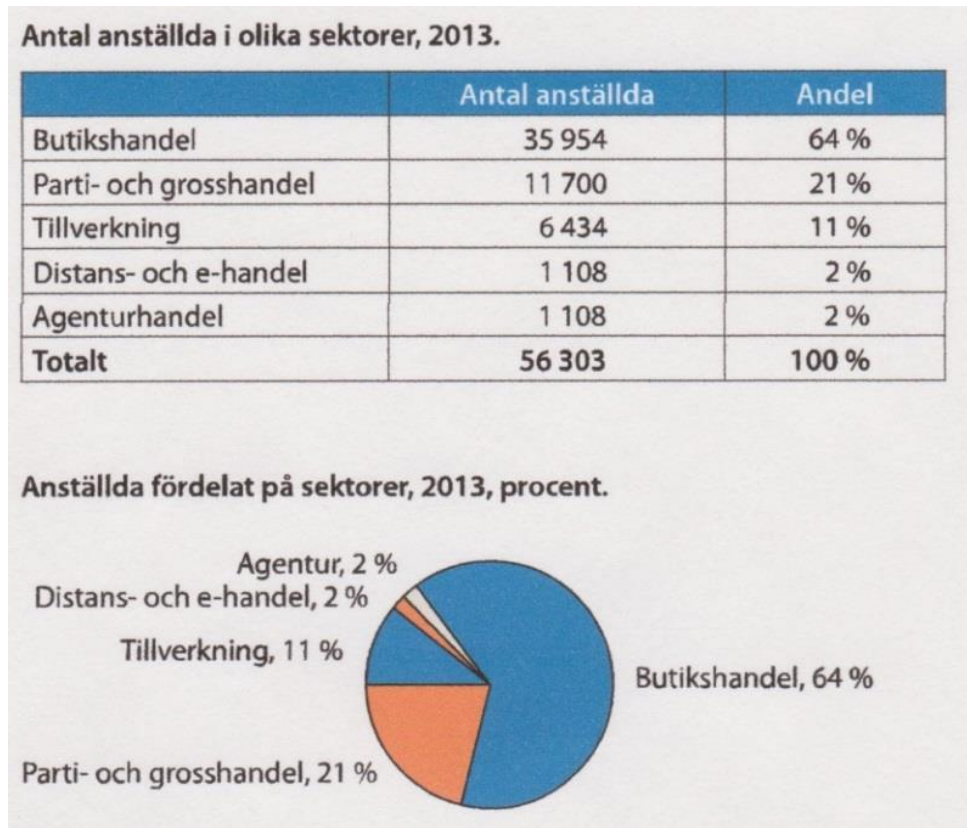
Tuotantokustannusten kasvaessa ja ulkomaisen halpatuonnin vallattua kotimaisia vaatemarkkinoita tuotantoa siirrettiin yhä enemmän halvemmän kustannustason maihin. 90-luvulla ja 2000-luvun alkupuoliskolla kotimaan vaatemarkkinat kilpailivat lisäksi ulkomaiden brändien kanssa ja vaatekaupat alkoivat ketjuuntua. Vuonna 2010, samoin kuin vuonna 2020 arvion mukaan, vaatteet halutaan hankkia helposti ja tuotteiden tulee olla halpoja. Sähköiset palvelut ja verkkokauppa ovat lisääntyneet, materiaaleja kehitetään teknisemmiksi ja ekologisemmiksi. Tuotteita ja raaka-aineita kierrätetään ja kestävä kehitystä arvostetaan. Verkkokauppa on samalla lisännyt kotimaisen korjausompelupalvelun kysyntää. Juhlapukuja ei enää valmisteta kokonaan vaatureilla tai ompelijoilla, vaan puvut tilataan valmiina verkkokaupoista ja istuvuutta lisätään ostamalla palveluja korjausompelijoilta. (Karttunen 2016.)

3.2 Alan kansainvälisyys

Tekstiili- ja vaateusalalla toimitaan kansainvälisesti. Euroopassa tekstiili- ja vaateusala on alalla vallinneista muutoksista huolimatta liikevaihdoltaan ja työllistyvyydeltään suurimpia teollisuuden aloja. Ala sisältää tekniset tekstiilit, sisustustekstiilit ja vaatetuksen osa-alueet, jotka jakautuvat Euroopassa valmistuksen osalta tasaasiin. (Nousiainen 2008.)

Kansainvälisellä kentällä tekstiiliteollisuuden liiketoiminta kasvaa. Kuidut ovat vahvoja ja käyttökohteina monipuolisia materiaaleja. Nyrkkisääntönä on ollut, että kuitujen tuotanto kasvaa n. 1 milj. tonnia vuodessa väestön- ja elintason parantumisen seurauksena. Maailmanlaajuisesti tekstiiliteollisuus kasvoi 3,6 % (vuodessa) vuonna 2010 ja kasvuodotukset (5 v) vuoteen 2015 olivat 32,5 %. Kankaiden osuus markkinoista oli 38,5 %, joka on suurin osuus maailman tekstiiliteollisuudesta. Huomattava osuus markkinoista oli Aasiassa ja Tyynenmeren alueella, joilla oli 58,6 % maailman tekstiilien markkina-arvosta. Tekstiilien käyttökohteet jakautuivat osuuksissaan vaatetukseen 50–90 %, sisustukseen 5 - 20 % ja teknisiin tekstiileihin 5 - 30 %. (Nousiainen 2014.)

Ruotsalaisessa muotiteollisuudessa työskentelevän henkilöstön määrä vuonna 2013 on kuvan 3.1 mukaan yhteensä 56 303 henkilöä. Alan työvoimasta työskentelee vähittäismyynnin tehtävissä 64 %, tukkuliikkeissä 21 %, valmistavassa tuotannossa 11 %, verkkokaupassa 2 % ja välityskaupassa 2 %. (Nousiainen 2014.)

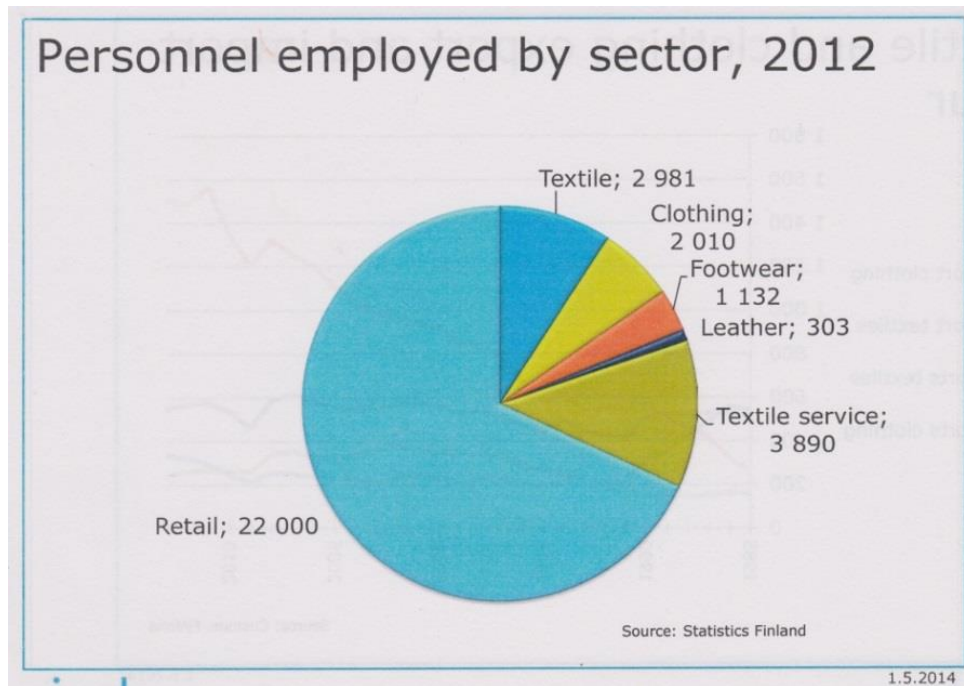
Kuva 3.1. Ruotsalaisen muotiteollisuuden työntekijät vuonna 2013. (Lähde: Nousiainen, P. 2014. *Specialization as the key success factor for Northern European textile industry.*)

Tuotteiden hankintastrategioita ovat oman maan tuotanto ja kansainvälisellä kentällä omat kansainväliset tehtaot, alihankinta, yhteistyöyritykset, tuoteostot sekä supply partnership. Kansainvälinen hankinta sisältää ulkomaisen valmistuksen, maahantuonnin ja vähittäiskauppojen hankinnat. (Mattila 2009, s. 20–23.) Kansainvälisessä liiketoiminnassa on yleensä liiketoimintastrategia, jossa määritellään liikeidea, yrityksen arvot ja visio sekä missä liiketoiminnassa yritys on mukana. (Sjöholm 2006.)

3.3 Alan työmarkkinat muutoksissa

Tekstiili- ja vaatetusteollisuus on kokenut muutoksia niin kotimaan kuin globaaleillakin markkinoilla. Korkeamman elintason maissa muutokset valmistavassa teollisuudessa ovat olleet voimakkaimmat. Alan työvoima on vähentynyt, työkustannukset kasvaneet, tullisuoja keventynyt, idänkauppa laantunut ja Euroopan unionin sisämarkkinoilla kilpailu koventunut. Alalla vallinneet muutokset ovat vaikuttaneet huomattavasti kotimaiseen työvoimatarpeeseen. Parhaimpina aikoina Suomen tekstiili- ja vaatetusteollisuus on työllistänyt Suomessa 70 000 henkilöä, kun 2000 -luvulla ala työllisti enää 14 000 henkilöä. Valtaosa alalla työskennelleistä on toiminut tekstiilien perusteollisuudessa kutojina, kehrääjinä ja villateollisuuden palveluksessa. Näiden toimialat ovat vähentyneet eniten. (Järventie 2002.)

Kuva 3.2. osoittaa vuonna 2014 kotimaisen tekstiili- ja vaatealan työllistyneiden henkilöiden määrät toimialueittain. Alan suurin työllistäjä oli kaupan ala 22 000 henkilöllä. Kaupan alalla tekstiili- ja pukeutumisen tuotteiden vähittäismyynti työllistää hyvin. Tekstiilituotteiden palveluissa työskenteli 3890 henkilöä, tekstiilialalla 2981 henkilöä, vaatealalla 2010 henkilöä, kenkien valmistuksessa 1132 henkilöä ja nahka-alalla 303 henkilöä. (Nousiainen 2014.)

Kuva 3.2. Tekstiili- ja vaatealalle työllistyneiden henkilöstön määriä Suomessa vuonna 2012. (Lähde: Nousiainen, P. 2014. *Specialization as the key success factor for Northern European textile industry.*)

Alan työllisyyteen ovat vaikuttaneet kotimaisella ja globaalilla sektorilla teknologian ja materiaalien kehittyminen sekä muodin ja innovaatioiden luominen. Valmistava tuotanto ei ole enää työvoimavaltainen, vaan koneilla on pystytty korvaamaan monen henkilön työ. Kun kotimainen tekstiili- ja vaatealateollisuus on vähentynyt, on vastaavasti alan valmistava teollisuus halvemman tuotannon maissa lisääntynyt. Muotipukeutumisen, sisustamisen, palvelu- ja teknisten tekstiilien kulutus on globaaleilla markkinoilla lisääntynyt jatkuvasti. Muotituotteita saa hankittua nykyisin erittäin edullisesti, mutta halpatuotteiden laatuominaisuudet ovat usein heikkoja ja tuotteiden valmistus on voinut tapahtua epäeettisissä olosuhteissa.

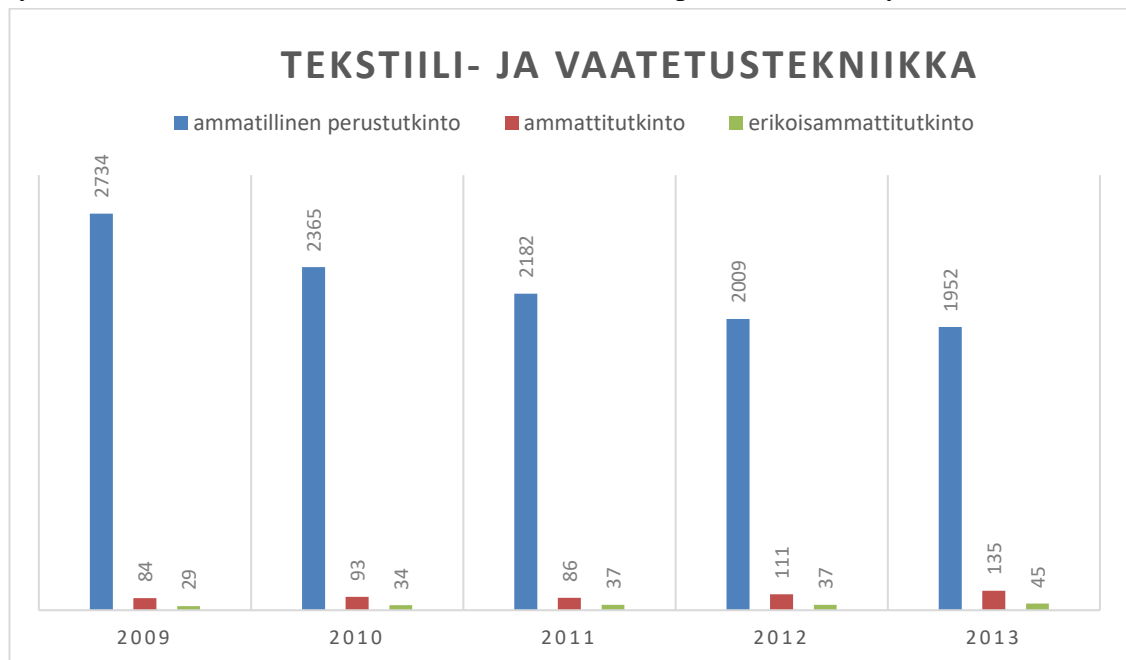
Vaateteollisuuden työpaikkojen vähentymisestä on minulla myös omakohtaisia kokemuksia toimiessani 80-luvun loppupuolella ja 2000-luvun vaihteessa vaatealan tuotannossa. Kotimaista vaatealan tuotantoa siirrettiin tuolloin ulkomaille, mutta tuotteiden markkinointi, suunnittelu ja laadunvalvonta johdettiin kotimaasta käsin. Tuotteita valmistettiin yhteistyössä naapurivaltioiden kanssa, ja pitkien ennakkotilausten teettäminen Aasiassa oli kannattavaa. Valmistuskustannusten hinnat eivät kuitenkaan pysyneet

stabiileina, laatuun ei oltu aina tyytyväisiä ja markkinat eivät vetäneet kokoaikaisesti. Vaikutukset näkyvät kotimaisen tuotannon alasajona tai siirtymisenä kokonaisuudessaan ulkomaille. Alalle työllistyvän oli suunnattava katse valmistuksen parista kaupan alalle.

3.4 Alan koulutuksesta valmistuneita työllisiä

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa on mahdollista opiskella tekniikan ja liikenteen koulutusosalalla, käsi- ja taideteollisuusala kulttuurialalla. Tekniikan ja liikenteen koulutusosalalta valmistuu tekstiili- ja vaatustekniikan osaamisalalta ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon. Kuva 3.3. indikoi tekstiili- ja vaatustekniikan eri tutkinnoista valmistuneita työllistyneitä Suomessa.

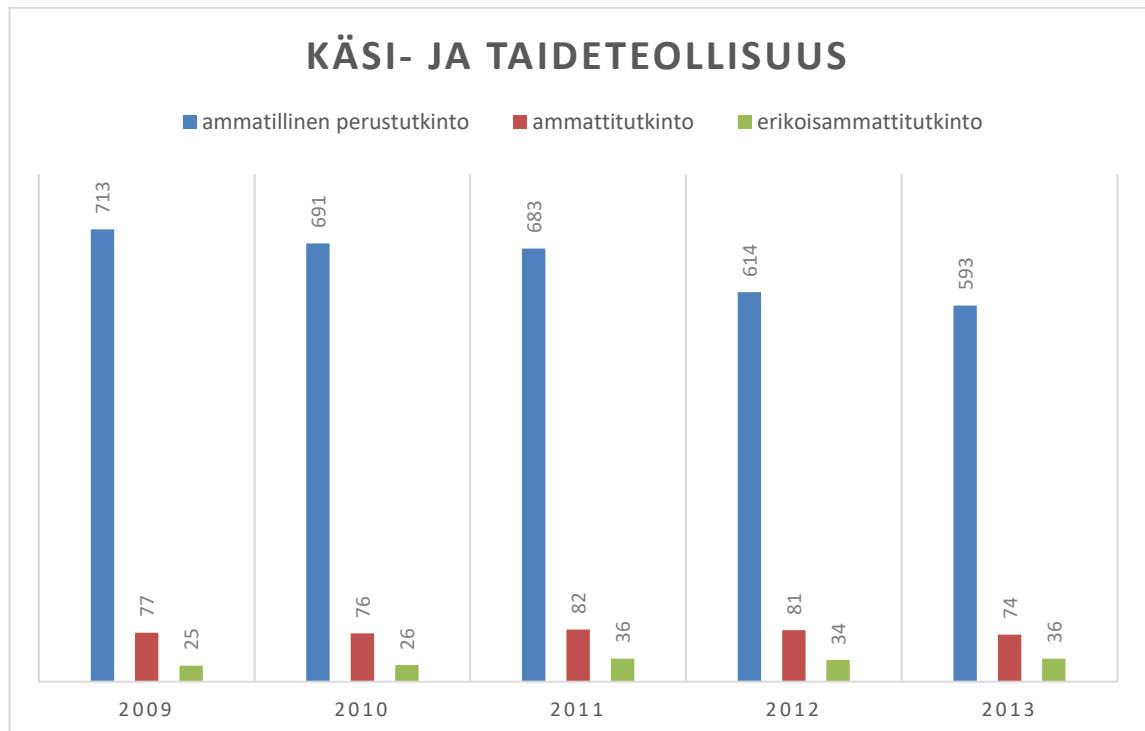
Kuvasta 3.3. voidaan havaita vuosien 2009 ja 2010 välillä suurempaa laskusuhdannetta ammatillisen perustutkinnon omaavien työllisten määrässä, joka on pienentynyt 369 henkilöllä. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista työllisten määrä on vähentynyt tasaisesti vuodesta 2010 vuoteen 2013, kun taas ammattitutkinnosta ja erikoisammattitutkinnosta valmistuneiden määrät ovat kasvaneet. Ammatillisen perustutkinnon omaavissa työllisten vähentyminen voi osoittaa, että vaikka nuorten koulutuksessa järjestettävä tutkinto on vetovoimainen, alan työelämään siirtymisessä on voinut tulla haasteita tai on siirrytty suoraan jatko-opintoihin. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suorittaneita työllisiä on suhteessa vähemmän kuin ammatillisen perustutkinnon työllisiä.

Kuva 3.3. Tilasto ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista työllisistä Suomessa. *Opintoala: tekstiili- ja vaatustekniikka, koulutusala: tekniikan ja liikenteen ala. (Opetushallinnon ja tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 4.16., viitattu 10.11.2016)*

Kuva 3.3. voi myös osoittaa, että ammatti- tai erikoisammattitutkintoa suoritettaessa opiskelu suoritetaan usein näyttötutkintona työpaikalla, jolloin työpaikka on jo hankittuna. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suorittajat ovat aikuisopiskelijoita, jotka hankkivat uuden ammatin, vaihtavat alaa, erikoistuvat tai haluavat työssään ollessaan hankkia virallisen tutkintotodistuksen taidoistaan.

Käsi- ja taideteolliseen tutkintoon valmistutaan kulttuurialalta. Koulutusalaalla on mahdollista suorittaa ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto. Käsi- ja taideteollisuusalan ammatillisen perustutkinnon suorittaneista työllisiä on kuvan 3.4. mukaan 70 % vähemmän kuin tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnosta valmistuneita työllisiä. Ammatillisen perustutkinnon työlliset ovat vuosien aikana vähentyneet tasaisesti, mutta vuosien 2011- 2012 välillä muutosta on tapahtunut eniten peräti 69 henkilöllä. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnosta valmistuneiden työssä olevien määrät ovat lähempänä samoja lukemia kuin tekstiili- ja vaatetusalan tutkinnosta valmistuneiden määrät. Aikuiskoulutuksena järjestettävien ammatti- ja erikoisammattitutkinnon työlliset ovat olleet vuosien 2010 - 2011 hieman kasvussa kymmenellä henkilöllä.

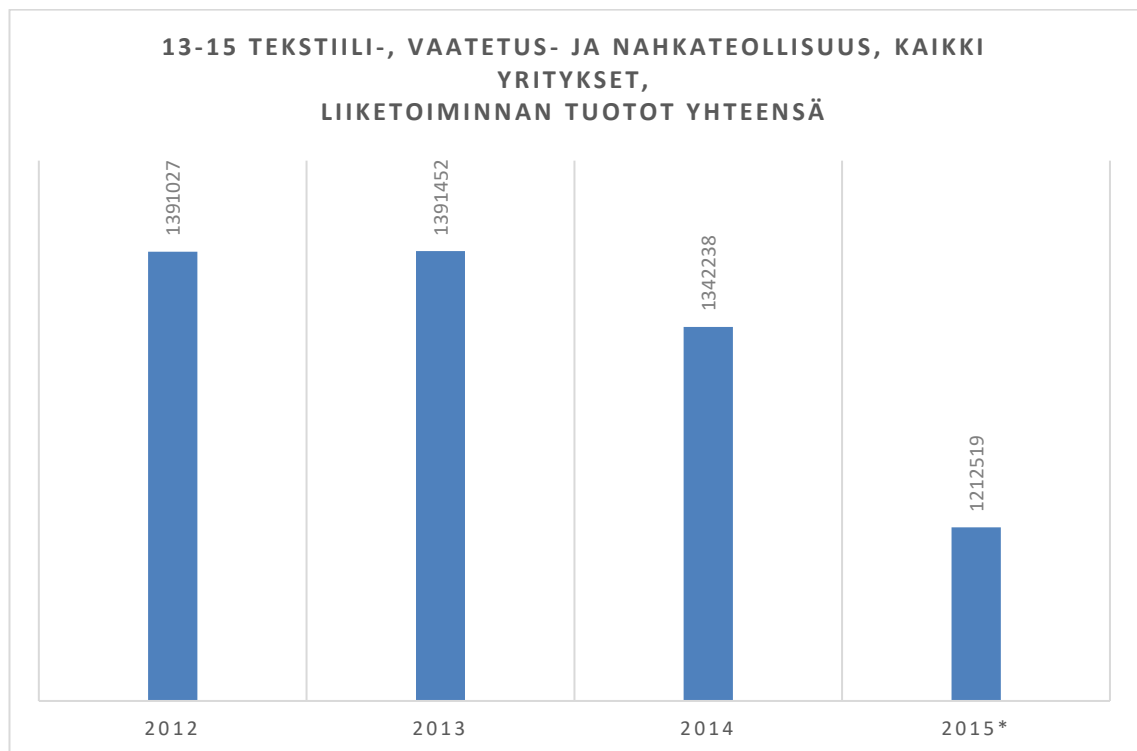
Kuva 3.4. Tilasto ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista työllisistä Suomessa. Opintoala: käsi- ja taideteollisuusala, koulutusala: kulttuuriala. (Opetushallinnon ja tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 4.16., viitattu 10.11.2016)

3.5 Alan muutokset liiketoiminnan tuottojen näkökulmasta

Toimialan kehitystä katsotaan liiketoiminnan tuottojen näkökulmasta. Liiketoiminnan tuotot muodostuvat liikevaihdosta ja muista tuotoista, joista on vähennetty arvonlisävero

sekä muut välittömät verot. Liiketoiminnan tuotto on yleensä välituloksesta, josta voidaan laskea yrityksen käyttökate. Käyttökate on yrityksen taloudellinen tunnusluku, joka kertoo liikevaihdosta muuttuvien ja kiinteiden kustannuksien jäljelle jäävää osuutta. Käyttökate kertoo yrityksen liiketoiminnan tuloksesta ennen poistoja ja rahoituseriä. (Balance Consulting 2017.)

Liiketoimintojen tuottojen näkökulmasta Suomen tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuus on kehittynyt vuodesta 2013 vuoteen 2012 verrattuna 425 eurolla. Kehitys on lähtenyt laskemaan vuosien 2013 – 2015 välisenä aikana. Kuvan 3.5. mukaan liiketoiminnan tuotoissa suurinta laskua on nähtävissä vuonna 2015, jolloin tuotto oli 129 719 euroa vähemmän kuin vuonna 2014.

Kuva 3.5. Tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden yritysten liikevaihdon ja liiketoiminnan muiden tuottojen yhteissumma Suomessa vuosien 2012 – 2015 aikana. (Tilastokeskus, viitattu 22.9.2016)

3.6 Keinoja alalle työllistymiseen

Kotimaisen tekstiili- ja vaatetusalan historiaa on seurattu teollisuudenalana. Teollisuus on kokenut taloudellisia muutoksia viimeisten vuosikymmenten aikana, ja tuotantoa on siirtynyt kotimaisesta valmistuksesta ulkomaille. Alan teollisuus ja kaupan ala ovat lähentyneet toiminnoissaan toisiaan. Teollisuuden siirtyessä ulkomaille alan työpaikat ovat vähentyneet, mutta samalla kaupan alalle on syntynyt uudenlaisia tarpeita kansainvälisten ostotoimintojen ja kauppohenkilöstön omien mallistojen suunnittelussa. Kaupan alalla toimiminen

edellyttää tekstiilimateriaalien ja -tuotteiden tuntemusta sekä teknologian hallintaa. (Noussiainen 2008.)

Tekstiili- ja vaatetusalan työvoiman tarve on siirtynyt valmistavan teollisuuden palveluksesta alakohtaisten palvelujen ja kaupan alalle. Rakennemurros on luonut kehittämistarpeita alan ammatilliseen koulutukseen. Vaatteiden valmistuksen ja materiaalien tuntemuksen lisäksi tulee osata myydä tuote, konsultoida pukeutumista ja palvella asiakasta. Materiaalituntemuksen ja valmistamisen lisäksi liiketaloudellinen osaaminen on avainasemassa alalla työskentelevälle henkilölle. Alan erikoismyymälät tarjoavat palveluna usein korjausompelua. Korjausompelupalvelujen tarve on kasvanut myös verkkokaupasta ostettujen tuotteiden korjauttamisessa ja erikoismyymälöiden palveluna. Yrittäminen ei ole enää paikkakuntasidonnaista, sillä verkkokauppa on avannut uusia markkinointikanavia materiaalien ja tuotteiden valmistajille. Verkkokauppa on asiakkaalle nopeaa ja joustavaa. Teknisten tekstiilien suosio on kasvanut pukeutumisessa ja teollisuudessa niiden monipuolisen käytettävyyden vuoksi. Teknisten sovellusten valmistamisessa tarvitaan erikoisosaamista. Erikoisosaamisen hankkimismahdollisuudet halutaan säilyttää myös Suomen rajojen sisällä. Lisäksi painoarvoa annetaan laadulle ja uniikille. Pukeutumiseen halutaan persoonallisuutta, sillä viestihän pukeutuminen eniten henkilöstä itsestään.

4. ALAN KOULUTUS

Tekstiili- ja vaatetusalan toisen asteen ammatillista tutkintoa on mahdollista opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa, ammatillisessa erityisoppilaitoksessa ja kansanopistossa. Ammatillinen koulutus tarjoaa perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Alan koulutus on kansainvälistä ja tutkinnon työssäoppimisjakson voi suorittaa yhteistyöoppilaitosten kautta ulkomailla. Ammatillisessa koulutusrakenteessa tekstiili- ja vaatetusalan koulutusta on mahdollista opiskella kahdella eri koulutusosalalla: tekniikan ja liikenteen alalla sekä kulttuurialalla toimivalla käsi- ja taideteollisuusosalalla. Tekniikan koulutusosalalta valmistuu vaatureita, vaatetus- ja sisustusompelijoita, suutareita, modisteja sekä tekstiilien valmistajia ja -huoltajia. Käsi- ja taideteollisuusosalalta valmistuu artesaaneja sisustuksen, tekstiilien ja vaatteiden valmistukseen. Tutkintonimikkeet tulevat valitun koulutusalan mukaan, ja ne on määritelty Opetushallituksen asetuksissa. (Opetushallitus. 2016.)

4.1 Ammatillinen perustutkinto

Ammatillista perustutkintoa on tarjolla nuorten koulutuksena sekä aikuiskoulutuksena. Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettava perustutkinto (ns. nuorten koulutus) muodostuu ammatillisista tutkinnon osista, yhteisistä tutkinnon osista ja vapaasti valittavista tutkinnon osista. Aikuisten näyttötutkinnot muodostuvat vain ammatillisista tutkinnon osista. Mikäli opiskelija opiskelee tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa, on tutkintoon mahdollista valita osia toiselta koulutusosalalta. Haluttuja tutkinto-osia ovat olleet esimerkiksi myynti ja asiakaspalvelu liiketalouden alalta. Tutkinnon laaja-alaisuus antaa valmistuvalla huomattavasti paremmat mahdollisuudet työllistymiseen. (Opetushallitus 2016.)

Nuorten koulutuksessa järjestettävän ammatillinen perustutkinnon rakenne on opetussuunnitelman mukaan laajempi kuin aikuisille suunnatut ammatilliset perustutkinnot. Nuorten perustutkinnon laajuutta lisäävät yhteiset tutkinnon osat, joissa opiskellaan kaikkiin perustutkintoihin kuuluvia yhteisiä, yleissivistäviä aineita. Perustutkintoon on mahdollista valita syventäviä tutkinnon osia oman kiinnostuksen sekä alakohtaisten työ- ja ammattitaitovaatimusten mukaisesti. (Opetushallitus 2016.)

Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnossa osaamisalat on jalkineala, tekstiilihuolto, tekstiilitekniikka ja vaatetus. Tutkinnosta valmistuvat työskentelevät asiakaspalvelussa alan erikoisliikkeissä tai myymälöissä, joissa tehdään korjauksia vaateen istuvuuteen, vaatekaupan myyntitehtävissä asiantuntijoina, pukeutumisneuvojina, vaatureina, suutareina, teatterien puvustoissa, pukuvuokraamoissa tai yrittäjinä. Käsi- ja taideteollisuuden tutkinnon suorittanut voi lisäksi suunnitella ja valmistaa alan tuotteita tai

kierrättämällä entisöidä vanhasta uutta. Nuorten ammatillinen perustutkinto on laajuudeltaan 180 osaamispistettä, ja se antaa jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluopintoihin. (Opetushallitus 2016.)

4.2 Ammattitutkinto

Tekstiili- ja vaatetusalan ammattitutkinnon suorittaminen suunnitellaan opiskelijan aikaisemman koulutuksen ja kokemuksen huomioiden henkilökohtaistetusti. Opetushallituksen asetuksessa on tarkoin määritelty opintojen henkilökohtaistaminen. Tutkinnon järjestäjän tehtävänä on hakuvaiheessa laatia opiskelijan kanssa henkilökohtainen suunnitelma tutkinnon suorittamisesta ja ammattitaidon hankkimisesta tutkinnon perusteiden mukaisesti. Tutkinnon suorittaja osallistuu henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti alan valmistavaan koulutukseen täydentääkseen puuttuvan ammattitiedon. Ammattitutkinto tai tutkinnon osia on mahdollista osoittaa myös tutkintotilaisuudessa ammattiosaamisen näyttöinä. (Opetushallitus 2016.)

Tekstiili- ja vaatetusalalla on mahdollista suorittaa jalkinealan, laukku- ja nahka-alan, nahanvalmistajan, tekstiilialan, tekstiilihuollon, turkkurin ja vaatetusalan ammattitutkinto. Tutkinnoista valmistuvat työskentelevät yleensä samoissa tehtävissä kuin ammatillisesta perustutkinnosta valmistuneet. Ammattitutkinto soveltuu henkilölle, joka on yli 18-vuotias uuden ammatin opiskelija tai alan vaihtaja. Tutkinto antaa jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluopintoihin. (Opetushallitus 2016.)

4.3 Erikoisammattitutkinto

Tekstiili- ja vaatetusalalla on mahdollista suorittaa myös erikoisammattitutkinto. Erikoisammattitutkinnon voi suorittaa alalla valmistavana työntekijänä, ammatinharjoittajana tai yrittäjänä. Tutkinto suoritetaan pääsääntöisesti työelämässä, ja opiskelija valmistuu erikoisalansa asiantuntijaksi. Tutkinnon osaaminen osoitetaan työpaikalla tutkintotilaisuudessa. Tutkinnon suorittaneelta edellytetään alan erityisosaamista materiaaleista ja valmistustekniikoista sekä prosesseista. Tutkinnossa kehitetään ammattitaitoa osallistumalla alan kansainväliseen ja kansalliseen toimintaan sekä toimimalla alan tuotekehittäjänä ja arvioijana. Tutkinnon rakenne koostuu kahdesta pakollisesta ja yhdestä valinnaisesta tutkinnon osasta. Valinnaiseen tutkinnon osaan on mahdollista valita tekstiilialan tutkinnon osien lisäksi tutkinnon osia myös toisesta ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta. (Opetushallitus 2016.)

Tekstiili- ja vaatetusalalla suoritettuja erikoisammattitutkintoja ovat jalkinealan, laukku- ja nahkamestarin, tekstiilialan, tekstiilihuollon, turkkurimestarin ja vaatetusalan erikoisammattitutkinnot. Tutkintonimikkeitä vaatetusalalla ovat ompelijamestari, mallimestari ja pukeutumisneuvoja. Erikoisammattitutkinnon suorittanut voi toimia alansa erikoisasiantuntijana, esimiehenä, yrittäjänä ja alan kehittämistehtävissä. Tutkinto antaa jatkokotkintokelpoisuuden korkeakouluopintoihin. (Opetushallitus 2016.)

4.4 Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset

Tekstiili- ja vaatetusalan ammatillista perustutkintoa järjestetään Suomessa vuoden 2011 Opetushallituksen koulutusselvityksen mukaan 22 ammatillisessa oppilaitoksessa. Alasta kiinnostuneet opiskelijat voivat hakea koulutukseen Opetushallituksen ylläpitämän Opintopolun kautta seuraavaksi kevään 2017 yhteishaussa. Kevään 2017 yhteishaussa opintopolussa on 20 ammatillista oppilaitosta, jotka tarjoavat tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa. Koulutusta järjestetään peruskoulupohjaisena ja lukion tai ylioppilastutkinnon suorittaneille. Erityisopetuksessa pohjakoulutusvaatimus on yksilöllistetty perusopetus. Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa on mahdollista opiskella tekniikan ja liikenteen alalla sekä kulttuurialalla. (Opetushallitus 2012, s. 36.)

Tekniikan ja liikenteen alalla ja kulttuurialan käsi- ja taideteollisella alalla järjestetään tekstiili- ja vaatetusalan ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa ja erikoisammattitutkintoa. Koulutusta tarjotaan kevään 2017 yhteishaussa Opintopolussa seuraavilla paikkakunnilla: Kuopiossa, Hämeenlinnassa, Kokkolassa, Oulussa, Jyväskylässä, Rovaniemellä, Turussa, Seinäjoella, Tampereella, Järvenpäässä, Helsingissä, Vaasassa, Loimaalla, Lahdessa, Haminassa, Kalajoella, Espoossa, Raisiossa, Vantaalla ja Ikaalisissa. Koulutuksen tarjoajista Järvenpää, Oulu ja Espoo järjestävät lisäksi aikuiskoulutuksena suoritettavaa ammatillisen peruskoulutuksen näyttötutkintoa. Lisäksi Turussa tarjotaan alan ammatillista peruskoulutusta erityisopetuksena. Perustutkinnosta valmistuu vaatetuksen osaamisalalta vaatetusompelijaksi, sisustusompelijaksi, modistiksi, vaatturiksi sekä tekstiilitekniikan osaamisalalta tekstiilivalmistajaksi, tekstiilihuollon osaamisalalta tekstiilihuoltajaksi ja jalkinealan osaamisalalta suutariksi. (ks. Opintopolku 2016.)

Käsi- ja taideteollista perustutkintoa tarjotaan Opintopolussa kevään 2017 yhteishaussa Oulussa, Tampereella, Vaasassa, Loimaalla, Lahdessa, Haminassa, Kalajoella, Espoossa, Raisiossa, Vantaalla ja Ikaalisissa. Tekstiili- ja vaatetusalan koulutuksesta valmistuu artesaaniksi tuotteen suunnittelun ja valmistuksen osaamisalalta. Lisäksi Kalajoki, Espoo, Vantaa ja Ikaalinen tarjoavat artesaaneille suuntautumisvaihtoehtona ympäristön suunnittelun ja rakentamisen osaamisalan. (ks. Opintopolku 2016.)

4.4.1 Alan koulutus Ruotsissa

Ruotsissa on toiminut vuodesta 2009 alkaen ammatillinen lukiokoulutus yrkeshögskoleutbildning. Koulutus on toisen asteen jälkeistä ei-korkeakoulutustasoista koulutusta, jota hallinnoi Myndigheten för yrkehögsskolan. Koulutusta järjestävät valtiolliset yliopistot, korkeakoulut, kunnat ja yksityiset henkilöt. Koulutus suunnataan lukiokoulutuksessa hankitut tai vastaavat tiedot omaaville henkilöille, mutta se ei ole korkea-asteen koulutusta. Koulutuksen on oltava vähintään 100 ammatillisia opintopisteitä eli yrkehögskolepoängiä. Yhden viikon kokoaikainen opiskelu on viisi ammatillista opintopistettä. Koulutuksessa on mahdollista suorittaa vuoden tai kahden vuoden mittaiset kokopäivätoimiset ammattiin suuntautuvat opinnot. (Opetushallitus 2017.)

Tekstiili- ja muotialaa on mahdollista opiskella ammattikoulussa, korkeakoulussa ja yliopistossa. Alaa on mahdollista opiskella myös kurssimuotoisesti etäopiskeluna. Opintojen suuntautumisvaihtoehdot ovat alan materiaali- ja valmistustekniikka sekä tekstiilitaitisiin painottuva suunnittelun koulutusala. Suosittuja alan koulutuspaikkoja on tarjolla Boråsissa, Göteborgissa ja Tukholmassa. Koulutuslalla on tarjolla toisen asteen ammatillista koulutusta, ammatillista lukiokoulutusta sekä korkeakoulu- ja yliopistotutkintoja. Stockholms Tillskärarakademin on perustettu Tukholmaan vuonna 1913, ja se toimii yhtenä alan merkittävimpänä vaatteiden valmistustekniikoiden kouluttajana Ruotsissa. (Studentum 2017.)

4.4.2 Alan koulutus työpaikoilla

Tekstiili- ja vaatetusteollisuuden työpaikkojen siirtyessä viimeisten vuosikymmenten aikana halvemmän tuotannon maihin on muutos vaikuttanut myös yritysten tarjoamiin koulutuksiin. Alan hyvinä työllisyysvuosina 1970 – 1980 useat tekstiili- ja vaatetusteollisuuden työnantajat kouluttivat työntekijänsä itse. Suomessa toiminut merkittävä tekstiili- ja vaatetusteollisuuden työllistäjä Nanso Group Oy tarjosi uusille työntekijöilleen vielä vuosien 2013 - 2015 aikana kisällinohjelmaa. Ensimmäisen toteutusvuoden aikana koulutusohjelmassa opiskeli noin kaksisataa Nanson työntekijää. Ohjelmassa oli mahdollista suorittaa tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinto, ammattitutkinto tai ammattitutkinnon osia. Nanson kisällinohjelma suoritettiin oppisopimuskoulutuksena yhteistyössä Lappian ja Jalasjärven aikuiskoulutuksen kanssa. Tutkinnosta 80 % suoritettiin työpaikalla työssä oppimalla ja 20 % oppilaitoksen järjestämässä lähiopetuksessa. 2000-luvulla vastaavia alan työpaikkojen tarjoamia koulutuksia on ollut vähän tarjolla näin mittavissa olosuhteissa. (Nanso Group 2016.)

Nanson toiminta lopetettiin Nokian ja Tornion tehtaissa vuosien 2015 – 2016 aikana. Nokian tiloissa on aloittanut Nokian Neulomo Oy toimintansa syksyllä 2016. Uusi yritys jatkaa perinteistä trikoo- ja vaatevalmistusta markkinoimalla tuotteitaan muun muassa kotimaisille marketeille. Neulomon aloittaessa on yritykseen palkattu vain alan ammatillaisia tai tutkinnon omaavia työntekijöitä. Yrityksen nettisivuilla kerrotaan edelleen työvoiman tarpeesta ja samalla mainostetaan suunnitelmissa olevaa yksilöllistä koulutuspolkua työtehtävään. (ks. Nokian Neulomo 2016.)

4.5 Koulutuksen tukitoimet

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijat ovat opiskeluvalmiuksiltaan hyvin erilaisia. Tarvittaessa opiskelijoille on tarjolla erilaisia tukitoimia. Yleisempiä tukitoimia opiskelijoille tarjoavat ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, kuraattori ja ammatillinen ohjaaja.

Ryhmänohjaajan tehtävänä on huolehtia opiskelijan arkeen liittyvistä asioista ja selvittää opiskelijan muut erityistuen tarpeet. Opinto-ohjaaja tarjoaa kurssivalintoihin oh-

jausta tutkinnon eri vaiheissa. Lisäksi opinto-ohjaaja tarjoaa ohjausta opintoalaa vaihtaville opiskelijoille. Erityisopettajan tehtävänä on järjestää erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, joka tunnetaan ammatillisessa koulutuksessa lyhenteellä HOJKS. Erityisopettaja voi järjestää yksilöllistä pienryhmäopetusta tai muuta tukiopetusta. Kuraattori tarjoaa tukitoimia erilaisiin opintososiaalisiin asioihin kuten opintotukiasioihin. Useissa oppilaitoksissa on lisäksi ammatillisia ohjaajia, jotka toimivat opetustunneilla lisäopettajina varsinaisen aineenopettajan apuna. Lisäksi ammattiin valmentava koulutus tarjoaa tukea ammatillista opiskelupaikkaa ilman jääneille, koulutusalaan vaihtaville tai keskeyttämisen vaarassa oleville opiskelijoille. (ks. Opetushallitus 2017.)

5. ALAN KOULUTUS MUUTOKSISSA

Koko ammatillista toisen asteen koulutusta ollaan uudistamassa. Ammatillisen koulutuksen reformi toteutetaan vuosina 2015 – 2018, ja uusien tutkinnon perusteiden tulee olla käytössä 1.1.2019 alkaen. Uudistus vähentää tutkintojen päällekkäisyyksiä sekä kehittää opiskelua joustavampaan ja työelämälähtöisempään suuntaan. Tällä hetkellä ammatillisessa tutkintorakenteessa on Opetushallituksen mukaan 52 ammatillista perustutkintoa, 177 ammattitutkintoa ja 122 erikoisammattitutkintoa. Tutkintojen määrä vähenee vuoteen 2018 mennessä nykyisestä 351 tutkinnosta 164 tutkintoon. Koulutuslaluokitukseltaan tulevaisuudessa myös luopumassa (Taivassalo 2016.). Ammatillisen koulutuksen perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja on mahdollista opiskella tällä hetkellä yhteensä 18 eri osaamisalalla. Jatkossa tutkintoja on mahdollista opiskella kahdeksalla eri osaamisalalla. (Opetushallitus 2017.)

Tekstiili- ja vaatetusalan koulutusta tarjotaan tällä hetkellä tekniikan ja liikenteen alalla sekä kulttuurialalla. Kahdella eri koulutuslaluokituksella tarjottavaa tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoa on koulutuslaluokituksen aikana mietitty yhdistettäväksi yhdeksi tutkinnoksi. Uudistus pyrkii yhdistämään ammattitaitovaatimuksiltaan toisiaan lähellä olevia tutkintoja laaja-alaisemmiksi kokonaisuuksiksi. Tutkintonimike muuttuisi samalla tekstiili- ja vaatetusalan perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta tekstiili- ja muotialan perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkinnoksi. Alan tekniikan ja liikenteen alan koulutus valmistaa kädentaitajia teollisuuden ja kaupan alan työmarkkinoille, kun taas kulttuuriala tarjoaa kädentaitojen lisäksi suunnittelua ja yrittäjyyttä. Uuden opetussuunnitelman räätälöinnissä huomioidaan tulevaisuuden osaamistarpeet. (Taivassalo 2016.)

5.1 Tutkinto työelämän tarpeisiin

Ammatillisen koulutuksen suorittamista kehitetään joustavammaksi ja työelämävastavaksi. Opiskelijoiden osaamisvalintoja ollaan myös lisäämässä osaamisvaatimuksia kuitenkaan muuttamatta. Tutkintojen laajuutta voidaan kasvattaa osaamisvalintojen mukaisesti. Nykyisen ammatillisen perustutkinnon laajuus on kaikissa tutkinnoissa 180 osaamispistettä. Valintamahdollisuuksien lisääntyessä uudessa opetussuunnitelmassa tekstiili- ja muotialan ammatillisen tutkinnon voi suorittaa 120, 150 tai 180 osaamispisteen laajuisena sekä erikoisammattitutkinnon 160, 180 tai 210 osaamispisteen laajuisena. Tutkinnon laajuutta ja osaamista voi syventää valitsemalla tutkinnon osia toiselta koulutuslaluokitukselta kuten esimerkiksi liiketalouden alalta. (Taivassalo 2016.)

Tutkinnon sisältöjen muutoksien lisäksi alan koulutusta halutaan yhtenäistää. Nykyisen tekniikan ja liikenteen alan ja käsi- ja taideteollisuusalan vaatetusalan koulutukset halutaan yhtenäistää yhdeksi tutkinnoksi. Tarjottavan alan koulutuksen on määrä palvella tämänhetkisiä työmarkkinoita. Asiakaspalvelun merkitys on lisääntynyt myös valmistuspuolella. Tekstiilien ja vaatteiden myynnissä tarvitaan tieto-taitoa myös materiaaleista

sekä tuotteiden rakenteista. Työelämä odottaa alan tutkintoon valmistuvalta liiketoimintaosaamista, kansainvälisyyttä, viestintä- ja tietoteknisiä taitoja, materiaalien ja raaka-ainesten tuntemusta sekä tuotantoteknologian osaamista (Pystykoski–Sopanen 2016.). Työssäoppimispaikkoja ei ole valmistuksessa paljon tarjolla, mutta kaupan alalla tarjontaa on. Tekstiili- ja vaatemyyjille toivotaan omaa tutkintoa. Koulutuksen kehittämisessä tuleekin huomioida alan kehittymisen tuomat tarpeet, ja koulutusta tulee suunnata työelämälähtöisemmäksi. (Opetushallitus 2012, s. 270 – 272.)

Kotimaassamme toimii erikoistekstiilien valmistajia, ja alalle työllistyvältä vaaditaan alakohtaista erikoisosaamista ja jatko-opintoja. Erikoisosaamista voi hankkia erikoisammattitutkinnoissa sekä korkeakoulu- ja yliopisto-opinnoissa. Tekstiili- ja muoti-alojen tutkintojen kehittämispäivillä oli huoli siitä, miten jatkossa taataan erikoisosaaminen Suomessa. Tilaisuudessa haluttiin painottaa useammalta taholta kuten yrittäjien, opetushenkilöstön ja opetushallituksen asiantuntijoiden näkemyksenä erityisesti sitä, että alan peruskoulutuksen lisäksi erikoisosaaminen ja erikoistumiseen johtava koulutus halutaan jatkossakin säilyttää Suomessa - muodossa tai toisessa. Yhdeksi vaihtoehdoksi on ehdotettu laajennettua työssäoppimista, jolloin alalle erikoistuminen voisi tapahtua työpaikkakohtaisesti (Opetushallitus 2012, s. 272.).

Alan toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajalta edellytetään vähintään ammattikorkeakoulutasoista loppututkintoa ja pedagogista pätevyyttä. Loppututkinnon lisäksi opetustehtävissä toimivalta edellytetään alan työkokemusta. Koulutusselvitysraportin mukaan koulutuksen ja työelämän yhteensovittamisessa on haasteita ja opettajista on valtaväestö jo keski-ikäen ylittäneitä eikä työelämää tuntevia nuoria ole kovinkaan paljoa tarjolla (Opetushallitus 2012, s. 216.).

5.1.1 Koulutuksen joustavuus

Ammatillisten opintojen suorittamista on haluttu osaamisperustaiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että osaamisen voi osoittaa tutkintotilaisuudessa näyttötutkintona vaikka ilman valmistavaa koulutusta. Opetushallitus on ammatillista peruskoulutusta koskevien säädösmuutoksien perusteella muuttanut osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteita arvioinnissa. Osaamisen tunnistamisessa aikaisemmin hankitun osaamisen voi tunnistaa vertaamalla opiskelijan osaamista Opetushallituksen määrittämien perustutkinnon perusteiden ammatitaitovaatimukseen tai osaamistavoitteisiin. Osaamisen tunnustamisessa opiskelija voi saada hankitun osaamisen tunnustettua suoritetuksi osaksi tutkintoa, tutkinnon osiksi tai koko tutkinnoksi riippuen siitä, miten paljon ammatitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden mukaista osaamista opiskelijalla on jo olemassa. (Opetushallitus 2015, s. 16 – 19.)

Opintojen tunnistaminen ja tunnustaminen lisäävät opiskelijoiden joustavia mahdollisuuksia suorittaa ammatillinen perustutkinto. Opintojen tunnistaminen ja tunnustaminen sopii etenkin työelämässä jo toimiville aikuisopiskelijoille, jotta he saisivat osaamisestaan virallisen tutkintotodistuksen. Joustavuutta tarvitaan myös nuorten ammatilli-

sessä koulutuksessa. Nuorten osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella voidaan aikaisemmin suoritettuja opintoja ja työharjoittelua sisällyttää osaksi uusia opintoja esimerkiksi vaihdettaessa koulutusala. (ks. Opetushallitus 2017.)

5.1.2 Näyttötutkinnolla ammattiin

Aikuisille on lisätty joustavia tapoja suorittaa tutkinto tai tutkinnon osia. Tutkinnon tai sen osan voi suorittaa näyttötutkintona osoittamalla osaamisen käytännön työssä ja toiminnassa. Näyttötutkinnossa opinnot suunnitellaan jokaisen opiskelijan kohdalla aina henkilökohtaisesti. Alan tutkinto soveltuu henkilölle, joka työskentelee esimerkiksi tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa valmistavana työntekijänä, ammatinharjoittajana tai yrittäjänä mutta jolla ei ole alan tutkintoperusteiden mukaista tutkintotodistusta. Opiskelijan on mahdollista ilman valmistavaa koulutusta osoittaa osaaminen ammattinäyttönä ja saada osaamisestaan tutkintotodistus. Suoritettu ammattitutkinto tai sen osa on hankintavasta riippumaton. (Opetushallitus 2014, s. 39.)

Vastaavasti tekniikan ja liikenteen koulutusalaalla on mahdollista suorittaa tutkinnonperusteiden mukaisesti tekstiili- ja vaatetusalan ammatillinen perustutkinto näyttötutkintona. Opintojen suuntauksen voi valita vaatetus-, tekstiili- ja tekstiilihuollon osaamisalalta. Vaatetusala suuntautuu vaatteiden valmistukseen ja ompeluun. Tekstiilialan ammattitutkinto suuntautuu joko teollisen tekstiilien valmistukseen tai käsi- ja teollisten tekstiilien valmistukseen. Tekstiilihuollon ammattitutkinnon osaamisalasta valitaan tekstiilihuollon vesipesu tai tekstiilihuollon kemiallinen pesu. (ks. Opetushallitus 2016.)

Näyttötutkintojen järjestämisen laatua valvoo tekstiili- ja vaatetusalan tutkintotoimikunta, joka on Opetushallituksen yhteydessä toimiva toimielin. Opetushallitus päättää tutkintotoimikuntien toimialoista ja -alueista sekä asettaa tutkintotoimikunnat enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan (Opetushallitus 2015, s. 61). Uusin tutkintotoimikunta on lähteiden mukaan valittu ajalle 1.8.2016 – 31.7.2018. Tekstiili- ja vaatetusalan tutkintotoimikunnan toimialalla on 15 erilaista alalle kuuluvaa ammattitutkintoa. (Opetushallitus 2016.)

5.1.3 Oppimistulosten arviointia

Tekstiili- ja vaatetusalan ammatillisen koulutuksen oppimistuloksia on arvioitu marraskuussa 2016 ilmestyneen arviointiraportin mukaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksessa. Arviointia on suoritettu vuosien 2012 – 2015 aikana. Osaamisen arviointi on kohdistunut tekstiili- ja vaatetusalan ammatillista perustutkintoa suorittaviin opiskelijoihin ja kyseistä koulutusta järjestäviin yksiköihin. Tutkimustulokset viittaavat ammatti-osaamisen näyttöjen arvosanoihin ja näyttöjen järjestämiseen liittyviin toimintoihin. Arviointiraportin mukaan työelämälähtöisyys toteutuu kohtalaisen hyvin. Näytöistä 66 % oli toteutettu oppilaitoksessa, jolloin työelämän edustaja oli ollut mukana 38 %:ssa näyttöjen arvioinneista. Näytöistä 33 % oli järjestetty työpaikoilla. Koulutuksen järjestäjien mukaan alan työssäoppimispaikkoja on melko hyvin saatavilla, mutta näyttöpaikkojen

saatavuudessa on järjestäjäkohtaisia eroja. Ammattiosaamisen näyttöjen arvosanat ovat riippuvaisia arvioijista, ja arviointien tulkinta on nostanut esille erilaisia kehittämistarpeita. Kehittämistarpeita on noussut muun muassa työpaikkaohjaajien arviointien osaaamisessa, alan tutkintoa tarjoavien koulutuksen järjestämisessä, koulutuksen työelämälähtöisyydessä sekä opetushallinnossa. (Kansallinen koulutuskeskuksen arviointikeskus 2016.)

5.2 Muutokset alan jatko-opinnoissa

Suomessa tekstiili- ja vaatetusalan jatko-opintoja voi opiskella ammattikorkeakoulussa ja yliopistossa. Tekstiili- ja vaatetusalan ammattikorkeakoulututkintoa on tarjolla ainoastaan Helsingissä Metropolia ammattikorkeakoulussa. Alan koulutus toimii kulttuurialalla, ja tutkintonimike on vestonomi. Ammattikorkeakoulututkinnossa suuntaudutaan liiketoimintaan, tuotteiden suunnitteluun ja kaavoitukseen, tuotekehitykseen ja tuotannon hallintaan. Suomessa alakohtaista yliopistotutkintoa tarjotaan kahdessa taideyliopistossa, joissa on mahdollista opiskella taiteen kandidaatin tai taiteen maisterin tutkinto. Taidealan opinnot sisältävät sisustamisen ja tekstiilien muotoilua, vaatesuunnittelua sekä tekstiili- ja pukutaidetta. Taiteeseen suuntautunutta yliopistotutkintoa on tarjolla Helsingin Aalto-yliopistossa ja Lapin yliopistossa. Insinööritutkintoa ei Suomessa ole tarjolla. (Opintopolku 2016.) Yliopistotasoisia teknisiä alan opintoja on mahdollista opiskella Tampereen teknillisessä yliopistossa vain sivuaineena. (Opinto-opas TTY 2015 – 2016.) Lisäksi yliopistoissa tehdään ansiokasta alan tutkimus- ja hanketyötä.

Kulttuurialalla toiminutta ammattikorkeakoulutusta on ollut tarjolla Hämeen, Espoo-Vantaan, Etelä-Karjalan, Jyväskylän, Mikkelin, Keski-Pohjanmaan, Kymenlaakson, Lahden, Savonia, Seinäjoen ja Turun ammattikorkeakouluissa. Alan insinöörikorkeakoulutusta on ollut tarjolla Keski-Pohjanmaan, Lahden ja Tampereen ammattikorkeakouluissa. (Nousiainen 2007.)

6. TUTKIMUSMENETELMÄN VALINTA

Tutkimuksen kokeellisessa tutkimusosassa selvitetään tekstiili- ja vaatetusalan työllistymistilanteen vaikutuksia alalla järjestettyyn toisen asteen ammatilliseen perustutkintoon, opiskeluun ja tutkinnon kehittämistarpeisiin. Lisäksi kokeellisessa tutkimusosassa mitataan yleisellä tasolla, mitkä tekijät vaikuttavat toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskeluun. Kokeellisen osan tutkimusmetodi on kaksivaiheinen, ja tiedonkeruussa on käytetty kahta erilaista tutkimusmenetelmää. Tutkimusmenetelmät on toteutettu aikataullisesti siten, että ensin on tutkittu opiskelijaryhmiä ja sen jälkeen opettajan näkemyksiä. Tutkimusaineisto esitetään Case Hyria -kappaleessa mittausaikataulun mukaisessa järjestyksessä.

Ensimmäisen vaiheen tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselyä. Kyselyn tavoite on kerätä tietoa valitusta opiskelijaryhmästä strukturoidussa ja avoimessa muodossa. Opiskelijoille suunnattu kyselytutkimus toteutettiin Hyria koulutuksessa 26.4 – 9.5.2016. Toisen vaiheen tutkimusmenetelmänä käytettiin haastattelua. Haastattelun tavoite on kerätä tietoa opettajan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista vaatetusalan opettajan työtehtävässä. Haastattelututkimus suoritettiin Nurmijärvellä 4.11.2016.

6.1 Laadullinen tutkimus

Kokeellinen tutkimusosa on kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Tutkimuskohteet ovat monen tasoisia ja tutkimuksen luonne on tulkinnanvaraista. Laadullinen tutkimus asettaa kysymyksiä ja tulkitsee vastauksia tutkijan ymmärtämällä tavalla. Tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttavat tutkimuksen luonne ja mittauskohteet. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto on koottu luonnollisissa, todellisissa olosuhteissa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden tarkastelussa arvioidaan tutkimuksen validiutta eli pätevyyttä. Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituksin mitata. Tutkimuksen validiutta tarkastellessa halutaan tietää, miten hyvin valitulla tutkimusmenetelmällä on saavutettu haluamiamme tutkimustuloksia. (Hirsjärvi ym. 2015, s. 160 - 164.)

6.2 Kysely

Kokeellisen osan ensimmäisessä tiedonkeruuvaiheessa käytettiin tutkimusmenetelmänä kyselyä. Kysely tunnetaan survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä (Hirsjärvi ym. 2015, s. 193.). Survey-tutkimuksen tarkoituksena on saada koottua tietyin kriteerein valitulta joukolta ihmisiä vastauksia samoihin kysymyksiin (Anttila 2000, s.251). Kysely suoritettiin neljälle koulutusalan kohderyhmälle verkkokyselytutkimuksena. Verkkoky-

selytutkimuspohjan luomisessa käytettiin Survey Monkey -verkkokyselytutkimusohjelmaa. (Survey Monkey 2016.) Verkkokyselytutkimuksen joustava toteutustapa mahdollisti otoksen tavoitettavuuden. Kyselyn toteutunut otos on 43.

Kysymysten asettelussa pyrittiin mahdollisimman yleiselle tasolle nuorta kohde-ryhmää ajatellen. Verkkokyselytutkimuspohjan ymmärrettävyyttä on testattu opettajakollegoilla ennen varsinaista tutkimuksen suorittamista. Kysely muodostuu kymmenestä kysymyksestä. Kysymyksistä kahdeksan on monivalintakysymyksiä, yksi asteikkoon perustuva kysymys ja yksi avoin kysymys. Monivalintakysymyksistä kuudessa on lisäksi avoin kysymys, minkä avulla vastausta tarkennettiin. Vastaus, johon halutaan tarkennusta, ei voi ohittaa ilman vastaamista. Verkkokyselytutkimuksen aineisto tallennettiin ja analysoitiin tietokoneen avulla.

6.3 Haastattelu

Kokeellisen osan toisessa tiedonkeruuvaiheessa käytettiin tutkimusmenetelmänä haastattelua. Haastattelu soveltuu tiedonkeruumenetelmäksi silloin, kun halutaan tutkia henkilön asenteita, mielipiteitä, kokemuksia ja havaintoja. (Anttila 2000, s. 230.) Haastattelutilanteissa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, ja menetelmä mahdollistaa tarkentamaan tutkittavien tietojen ja vastausten ymmärrettävyyden (Hirsjärvi ym. 2015, s. 205.)

Haastattelutilanne tapahtui normaaliolosuhteissa kahvipöytäkeskusteluna. Keskustelu mahdollisti kysymysten ja vastausten tarkentavat kysymykset. Haastattelussa käytettiin etukäteen suunniteltua strukturoitua haastattelulomaketta, joka lähetettiin haastateltavalle ennen varsinaista haastattelutilannetta. Haastattelussa on kymmenen kysymystä. Kysymysten asettelussa huomioitiin haastateltavan asiantuntevuus, ja kysymyksillä haluttiin saada tutkimusaiheesta syventävää tietoa. Kysymykset ovat avoimia, mikä mahdollistaa sen, että vastaukset voi antaa haluamallaan tavalla. Vastaukset tallennettiin digitaaliselle sanelukoneelle, josta ne litteroitiin tekstimuotoon. Haastateltava on tarkastanut tekstimuotoon kirjoitettujen vastausten oikeellisuuden.

7. CASE HYRIA

Kokeellisen tutkimusosan tarkastelun kohteena on nuorten toisen asteen ammatillinen peruskoulutus. Kokeellisen osan tutkimusmetodissa on käytetty kahta erilaista tutkimusmenetelmää. Tutkimusmenetelmiksi valittiin kysely ja haastattelu. Tutkimus on toteutettu aikataulullisesti siten, että ensin on suoritettu kysely ja sen jälkeen haastattelu. Tutkimusaineisto esitetään tässä kappaleessa mittausaikataulun mukaisessa järjestyksessä. Molempien tutkimusten tulokset ovat tämän luvun kappaleessa 7.4. Tulosten luotettavuutta on arvioitu tämän luvun alikappaleessa 7.5.

Kyselytutkimuksella selvitetään yleisellä tasolla nuorten toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskeluun liittyviä ilmiöitä. Haastattelulla selvitetään vaatetusalan opettajan näkökulmia tekstiili- ja vaatetusalan ammatilliseen tutkintoon, tutkintoon opiskeluun ja valmistuneiden työllistymiseen. Tiedonkeruu toteutettiin kahdessa vaiheessa ja kahdella eri tutkimusmenetelmällä. Ensimmäinen vaihe sisältää verkkokyselytutkimuksen opiskelijoille. Toinen vaihe sisältää haastattelun opettajalle. Tuloksissa tarkastelen tutkimusaineistossa havaittuja ilmiöitä ja ilmiöiden yhteyttä tutkimuksen teoreettiseen osaan.

7.1 Tutkimuksen tavoitteet

Kokeellisella tutkimuksella on kaksi tavoitetta. Ensimmäinen tavoite on selvittää yleisellä tasolla ammatillisen koulutuksen opiskeluun vaikuttavia ilmiöitä. Selvitän tutkimuksessa myös ammatin opiskelussa esiintyviä syy-seuraussuhteita. Toisena tavoitteena on selvittää vaatetusalan opettajan näkökulmia tekstiili- ja vaatetusalan ammatilliseen tutkintoon, alan opiskeluun ja valmistuneiden työllistymiseen. Tarkastelen näkemysten yhteyttä valitsevaan alan työelämään, alan koulutukseen ja tuleviin tutkinnonkehittämistarpeisiin. Tiedonkeruu toteutettiin kahdessa eri vaiheessa.

Ensimmäisessä vaiheessa suoritettiin verkkokyselytutkimus Hyria koulutuksen ammatillisen perustutkinnon opiskelijoille. Otantaryhmässä on mukana kulttuurialan vaatetusosalta valmistuvia. Koska vaatetusalan opiskelijaryhmä yksistään jäisi liian pieneksi otannaksi, tutkimuksen otantaa laajennettiin valitsemalla lisäksi kolme muuta koulutusala. Otantaryhmä koostui lopulta kone-, metalli- ja laboratorioalan, kulttuuri- ja vaatetusalan, liiketalous- ja tietotekniikka-alan ja turvallisuusalan opiskelijoista.

Toisessa vaiheessa haastateltiin opettajaa. Haastattelu tehtiin Hyria koulutuksen vaatetusalan ammatilliselle opettajalle. Haastattelu on joustava yhden henkilön tiedonkeruumenetelmä. Haastattelutilanteessa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, ja haastattelu mahdollistaa tarkentamaan tutkittavien tietojen ja vastausten ymmärrettävyyden.

Hyria koulutus Oy tarjoaa nuorille ja aikuisille toisen asteen ammatillista koulutusta. Koulutuksia järjestetään pääsääntöisesti Hyvinkäällä ja Riihimäellä, mutta lisäksi

koulutusta on tarjolla yhteisöille ja yrityksille kuudella eri paikkakunnalla. Opetustarjontaan lukeutuu 11 erilaista koulutusala. Nuorten koulutuksessa oli vuonna 2015 yhteensä 2413 opiskelijaa ja perustutkintoja suoritettiin yhteensä 775. Aikuiskoulutuksessa saman vuonna oli 7207 opiskelijaa ja suoritettuja tutkintoja yhteensä 581 sekä 743 osatutkintoa. Aikuiskoulutuksessa on mahdollista suorittaa ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto. (Hyria koulutus 2016.)

7.2 Ammatin opiskelun ilmiöt

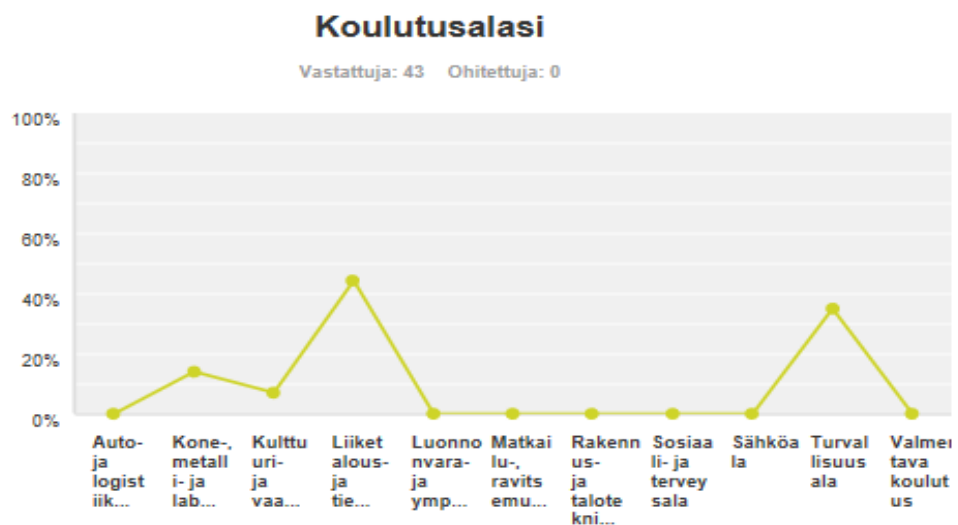
Kokeellisen tutkimusosan verkkokyselytutkimus on toteutettu neljälle eri koulutusalan opiskelijaryhmälle. Kohderyhmät opiskelevat Hyrian nuorten koulutuksessa ammatillista perustutkintoa. Otoksen koulutusalat ovat kone-, metalli- ja laboratorioala, kulttuuri- ja vaatetusala, liiketalous- ja tietotekniikka-ala sekä turvallisuusala. Liiketalouden ja tietotekniikan otantaryhmä on suurin koostuen kahdesta eri opiskelijaryhmästä, merkonomeista ja datanomeista. Kyselyyn vastanneet kulttuuri- ja vaatetusalan opiskelijat ovat viimeiset vaatetusalan perustutkinnosta valmistuvat opiskelijat Hyriassa. Kulttuuri- ja vaatetusalalla toiminut vaatetusalan koulutus loppui keväällä 2016. Jatkossa koulutusta on tarve suunnata sisustamiseen. Syksyllä 2016 Hyriassa on käynnistynyt rakennus- ja talotekniikan koulutusosalalla sisärakentamiseen painottuva verhoilu- ja sisustusalan perustutkinto (Hyria 2016.).

Verkkokyselytutkimus koostuu kymmenestä kysymyksestä. Kyselytutkimuksella halutaan selvittää kohderyhmien opiskeluun liittyviä ilmiöitä. Kyselytutkimus suoritettiin opiskelijoille 26.4 – 9.5.2016. Kyselytutkimuksen luomisessa käytettiin Survey Monkeyn verkkokyselytutkimusohjelmaa (Survey Monkey 2016.). Kyselyn koko otanta on 70 opiskelijaa, joista vastanneita on 43. Kyselyn kokonaisvastausprosentti on 60 %. Otoksessa on mukana kymmenen vaatetusalan perustutkintoon valmistuvaa opiskelijaa, joista vastasi kolme. Vaatetusalan opiskelijoiden vastausprosentti on 30 %. Tarkastelen ja analysoin otantaryhmää yhtenä kokonaisuutena, koska pelkästään vaatetusalan ryhmä jää yksinään liian pieneksi otannaksi.

Tilastossa on frekvenssi, suhteellinen frekvenssi, mediaani, keskiarvo ja keskihajonta. Otoksen suuruus on kunkin kysymyksen kohdalla vakio, koska sama joukko on vastannut kaikkiin kysymyksiin. Frekvenssi kertoo opiskelijoiden lukumäärän, suhteellinen frekvenssi taas lukumäärien prosentuaalisen osuuden eli kuinka monta vastaajaa on valinnut saman muuttujan. Mediaani on tilastoaineistossa keskimäinen arvo tai kahden keskimäisen keskiarvo silloin kun aineisto on asetettu suuruusjärjestykseen. Keskiarvo on muuttujien arvojen summa jaettuna arvojen lukumäärällä. Keskihajonta kuvaa tilastomuuttujan arvon vaihtelua keskiarvon molemmin puolin. Jakaumassa tunnusluvut enintään tai vähintään kertovat muuttujan arvojen vaihteluvälin. Moodi on tilastomuuttujan arvo, jota on lukumääräisesti eniten. (ks. Tilastokeskus 2017.)

7.2.1 Koulutusalan valinta

Kuvan 7.1 tilastossa on neljä koulutusala: kone-, metalli- ja laboratorioala, kulttuuri- ja vaatetusala, liiketalous- ja tietotekniikka-ala sekä turvallisuusala. Liiketalous- ja tietotekniikka-alalta vastanneita on 19, joka on 44,19 %:n osuus koko otannasta. Liiketalouden ja tietotekniikan koulutusala sisältää sekä merkonomi- että datanomiryhmien opiskelijoita. Turvallisuusosalta vastanneita on 15, joka on 34,88 %:n osuus otoksesta. Kone-, metalli- ja laboratorioalalta vastanneita on 6, joka on 13,95 %:n osuus otoksesta. Kulttuuri- ja vaatetusosalta vastanneita on 3, joka on 6,98 %:n osuus otoksesta. Kulttuuri- ja vaatetusalan ryhmän koko on kymmenen opiskelijaa, joista kolme vastasi kyselyyn.

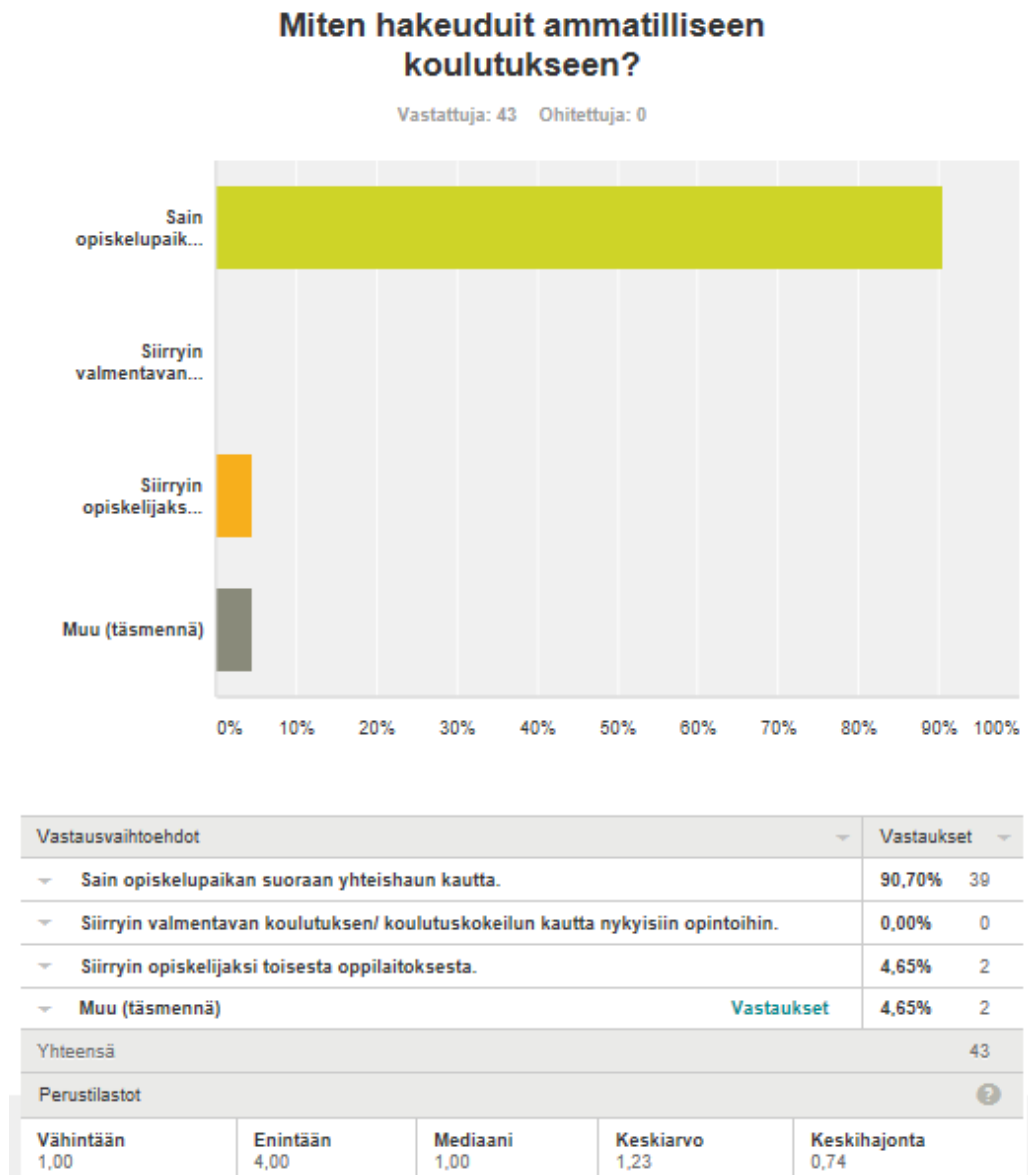
Vastausvaihtoehdot	Vastaukset
Auto- ja logistiikka-ala	0,00% 0
Kone-, metalli- ja laboratorioala	13,95% 6
Kulttuuri- ja vaatetusala	6,98% 3
Liiketalous- ja tietotekniikka-ala	44,19% 19
Luonnonvara- ja ympäristöala	0,00% 0
Matkailu-, ravitsemus- ja talousala	0,00% 0
Rakennus- ja talotekniikka-ala	0,00% 0
Sosiaali- ja terveysala	0,00% 0
Sähköala	0,00% 0
Turvallisuusala	34,88% 15
Valmentava koulutus	0,00% 0
Yhteensä	43

Kuva 7.1. Tilaston koulutusalat.

7.2.2 Opintoihin hakeutuminen

Ammatilliseen toisen asteen koulutukseen voidaan hakeutua useita eri väyliä. Opiskelupaikkaa haetaan ja saadaan yleensä yhteishaussa. Ammatillisen koulutuksen opiskelu-

paikka on kuitenkin mahdollista saada myös muita väyliä pitkin. Mikäli nuori ei ole saanut ammatillisesta peruskoulutuksesta opiskelupaikkaa yhteisvalinnassa, voi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus olla hyvä vaihtoehto. Valmentavassa koulutuksessa on mahdollista käydä tutustumassa eri koulutusaloille koulutuskokeilujen kautta, ja sen kautta on mahdollista siirtyä tutkintoon johtavaan koulutukseen.

Kuva 7.2. Miten hakeuduit ammatilliseen koulutukseen.

Kuvan 7.2 tilaston mukaan 90,70 % opiskelijoista on saanut opiskelupaikan yhteishaussa. Koulutusalojen välisiä siirtymisiä on tilastossa 4,65 %. Muuta kautta opiskelupaikan saaneita on 4,65 %. Tilastossa ei ollut yhtään opiskelijaa, joka olisi saanut opiskelupaikan valmentavan koulutuksen kautta. Taulukon 7.1. tarkentavia vastauksia on kaksi. Toinen vastaajista on saanut opiskelupaikan HRAKS -nuorisotyöpajan kautta.

Taulukko 7.1. Kysymykseen 2. tarkentavat vastaukset (2 kpl): Muu (täsmennä).

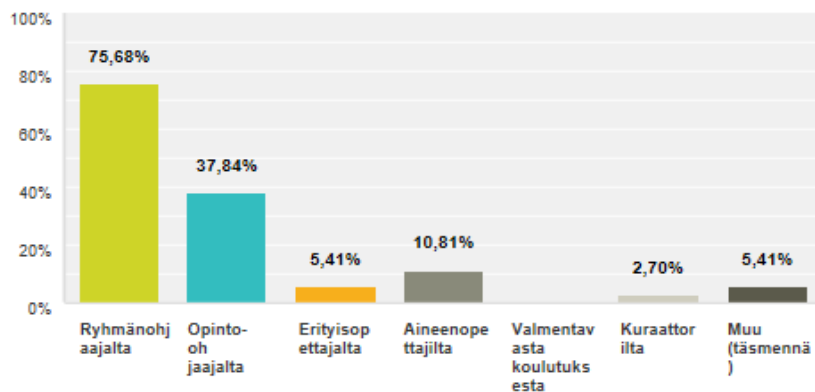
emt
9.5.2016 14:13
HRAKS kautta
3.5.2016 11:22

7.2.3 Tukitoimet ja ohjaus opiskelussa

Nuorten ammattiin opiskelu voi vaatia erilaisia tukitoimia. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijaryhmän lähimpänä ”esimiehenä” toimii ryhmänohjaaja. Ryhmänohjaajan tehtäviin kuuluu tarpeen vaatiessa ohjata opiskelijaa muihin opintojen tukipalveluihin. Ammattiin opiskelevalle on tarjolla tukea ryhmänohjaajan lisäksi opinto-ohjaajalta, erityisopettajalta, kuraattorilta, aineenopettajalta ja valmentavasta koulutuksesta.

Keneltä olet saanut tukea ja ohjausta opintoihin?

Vastattuja: 37 Ohitettuja: 6

Vastausvaihtoehdot	Vastaukset
Ryhmänohjaajalta (1)	75,68% 28
Opinto-ohjaajalta (2)	37,84% 14
Erityisopettajalta (3)	5,41% 2
Aineenopettajilta (4)	10,81% 4
Valmentavasta koulutuksesta (5)	0,00% 0
Kuraattorilta (6)	2,70% 1
Muu (täsmennä) (7)	Vastaukset 5,41% 2

Vastajat yhteensä: 37

Perustilastot				
Vähintään	Enintään	Mediaani	Keskiarvo	Keskihajonta
1,00	7,00	1,00	1,92	1,48

Kuva 7.3. Keneltä olet saanut tukea ja ohjausta opintoihin?

Kuvan 7.3. mukaan ryhmänohjaajan tukitoimet opiskelussa ovat huomattavat 75,68 %. Opinto-ohjaajan tukea on saanut 37,84 %, aineenopettajan tukea 10,81 %, erityisopettajalta tukea 5,41 % ja kuraattorin tukea 2,70 %. Nuorten ammattiin opiskelu voi

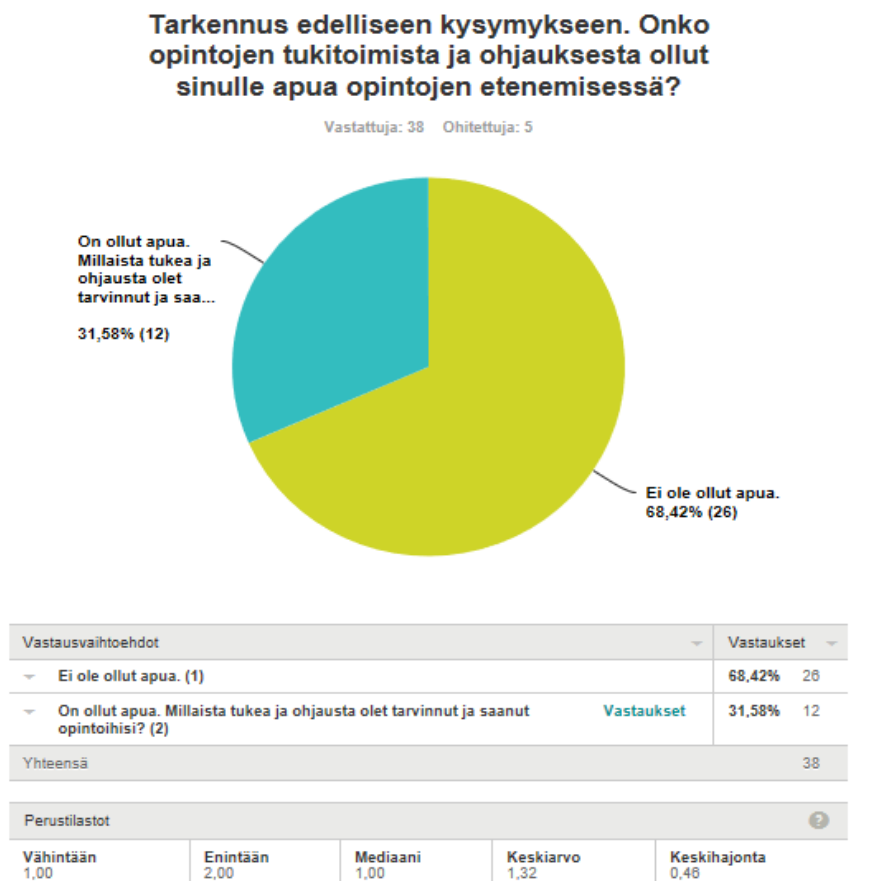
vaatia joskus muitakin tukitoimia kuten nuoriso-ohjausta. Muusta tukitarpeesta (2 kpl) on taulukossa 7.2. mainintaa, etteivät ole saaneet opintoihinsa tukea.

Taulukko 7.2. Kysymykseen 3. tarkentavat vastaukset (2 kpl): Muu (täsmennä).

en keneltäkään 9.5.2016 14:13 En keneltäkään 26.4.2016 9:51
--

7.2.4 Tukitoimien ja ohjauksen riittävyys

Tunteeko opiskelija tukitoimien ja ohjauksen riittäväksi ammatillisessa koulutuksessa? Opintojen etenemistä voi vaikeuttaa esimerkiksi oppimisvaikeudet. Tällöin tukitoimet voivat auttaa selviämään. Kuvan 7.4. mukaan suurimmalla osalla eli 68,42 %:lla opintojen tukitoimista ja ohjauksesta ei ole apua opintojen etenemisessä. Ei-vastaukseen ei ole tarkentavaa vastausmahdollisuutta, eikä tuloksen perusteella voi todeta, onko opiskelija hakenut opintoihinsa tukea.

Kuva 7.4. Onko opintojen tukitoimista ja ohjauksesta ollut apua?

Mikäli opiskelut eivät etene toivotulla tavalla, voivat vaikeudet vaikuttaa myös opiskelumotivaatioon. Opintojen riittävillä tukitoimilla voidaan vähentää luvattomia

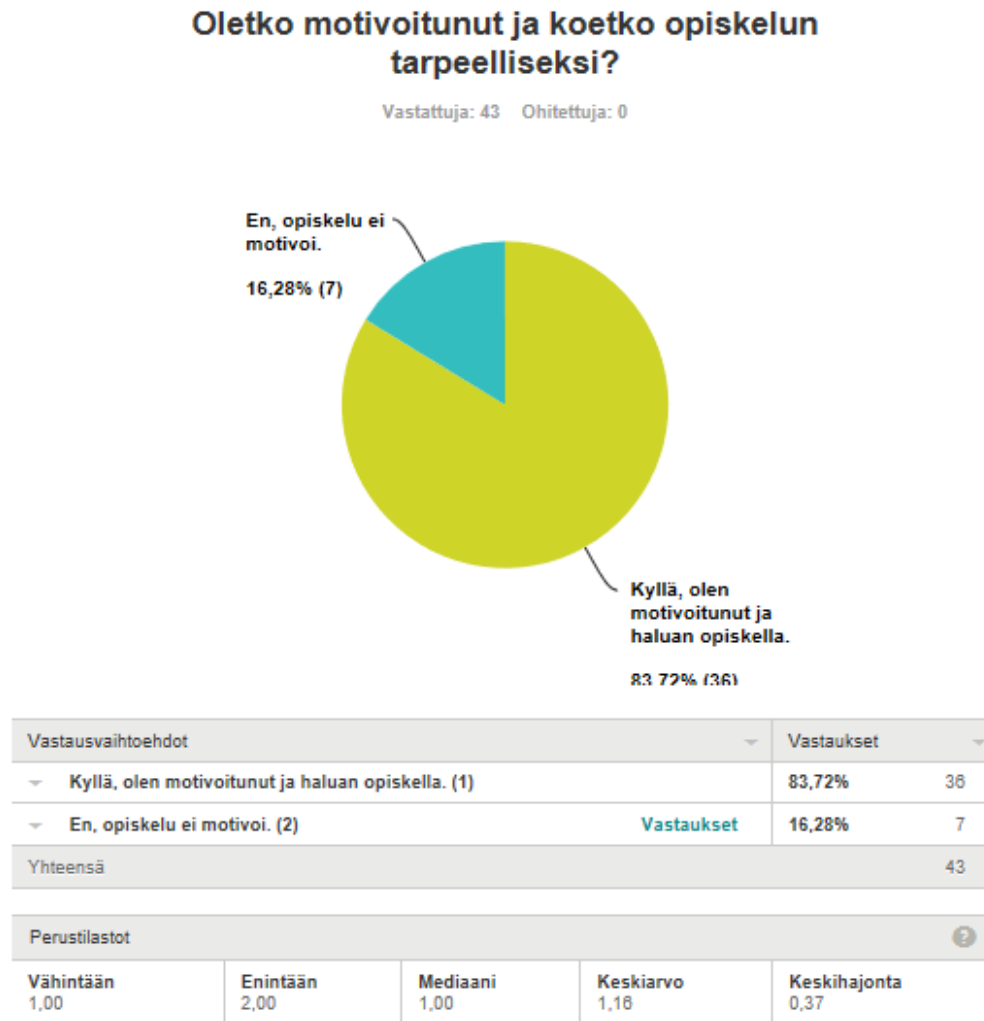
poissaoloja ja estää opintojen keskeytyminen. Taulukossa 7.3. on tarkentavia vastauksia (12 kpl) annetuista tukitoimista. Opinto-ohjaajan tukitoimet on mainittu useammassa vastauksessa, ja opiskelijat ovat saaneet lisäksi myös tukiopetusta aineenopettajalta.

Taulukko 7.3. Kysymykseen 4. tarkentavat vastaukset (12 kpl): *On ollut apua. Millaista tukea ja ohjausta olet tarvinnut ja saanut opintoihisi?*

Opin 9.5.2016 14:14
opo 9.5.2016 14:13
opo auttanut ja ryhmänohjaaja auttanut tehtävissä yms 9.5.2016 14:12
Miten koulussa toimitaan jne 9.5.2016 14:10
Perehdytystä, koska siirryin ihan eri alalta tähän. 3.5.2016 15:44
.. 3.5.2016 11:22
neuvoja 27.4.2016 20:20
Apua hyväksiluettujen kurssien kanssa 26.4.2016 13:25
Vastauksia kysymyksiini 26.4.2016 11:08
Tukiopetuksia 26.4.2016 10:33
Juuri vähän aikaa sitten kerroin tarvitsevani apua matikassa ja järjestettiin tukiopetus. 26.4.2016 9:47
motivaatiota 26.4.2016 9:21

7.2.5 Opiskelumotivaatio

Motivoiko opiskelu ja tuntuvatko opinnot tarpeellisilta? Alan valinnalla on merkitystä opintojen mielekkyyteen ja siten myös opiskelumotivaatioon. Mielekästä alaa on mukava opiskella, ja motivaatio voi auttaa selviytymään haastavissakin opinnoissa. Kuvan 7.5. mukaan enemmistö eli 83,72 % opiskelijoista on motivoitunut ja kokee opiskelunsa tarpeelliseksi. Opiskelu ei motivoinut 16,28 %:a opiskelijoista. En-vastausta tarkentavia selityksiä on 7 kpl. Taulukon 7.4. mukaan yhteisten opintojen opiskelussa on kiinnostuksen puutetta. Lisäksi opiskelu ei kiinnostanut lainkaan osaa vastaajista.

Kuva 7.5. Oletko motivoitunut ja koetko opiskelun tarpeelliseksi?

Taulukon 7.4. tarkentavissa vastauksissa ei ollut mainintaa, mistä syystä opiskelumuotiota ei ole eivätkä opinnot tunnu tarpeellisilta. Opiskelijoiden negatiivisista vastauksista voisi päätellä näiden johtuvan yleisestä motivaation puutteesta. Toki negatiivisuuden taustalla voi olla useitakin eri syitä. Ryhmänohjaus ja tukitoimien tarpeellisuus korostuvat yleensä passiivisten opiskelijoiden kohdalla.

Motivaatiosta on olemassa yleinen käsitys, ettei sitä voitaisiin mitata. Opiskelevan yksilön tai ryhmän energiatason ollessa korkea on työskentelyssäkin latausta, joka etsii mahdollisuuksia toimintaan ja oppimiseen. Opiskelijan oma aktiivisuus antaa usein opettajalle käsityksen työskentelyn vireystasosta. Korkea vireystaso ilmaisee korkeaa motivaatiota. Oppimistulosten ja vireystason keskinäinen riippuvuus ei ole kuitenkaan lineaarinen. Vireystason noustessa hyvin korkealle alkavat oppimistuloksetkin yleensä heiketä. (Vuorinen 2001, s.17.) Tarpeisiin perustuvaa motivaatiota voidaan täydentää siten, että tarpeiden rinnalle otetaan erilaisia arvoja, joita ihminen muodostaa omien kokemustensa kautta. (Vuorinen 2001, s. 13.) Onnistumisen kokemukset motivoivat yrittämään lisää.

Taulukko 7.4. Kysymykseen 5. tarkentavat vastaukset (7 kpl): *En, opiskelu ei motivoi.*

Yto aineet ei kiinnosta 9.5.2016 14:18
lha paskaa 9.5.2016 14:13
en tiedä 9.5.2016 13:58
Ei kiinnosta vittu 9.5.2016 13:53
emt 9.5.2016 13:52
opiskelu = tylsää 27.4.2016 18:56
En ole koskaan pitänyt opiskelusta 26.4.2016

7.2.6 Opintoalan valinta

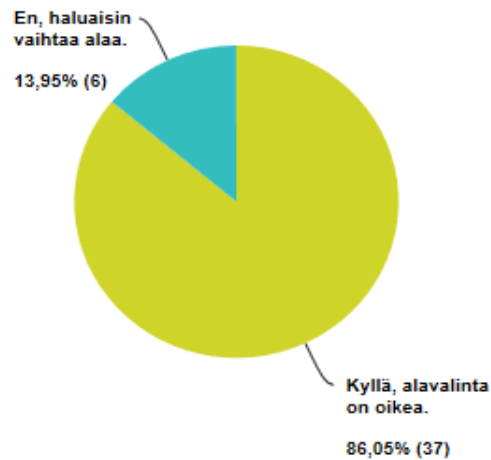
Ammatinvalinta voi nuorella olla usein vielä haussa. Oikean alan valinnalla on vaikutusta opiskelumotivaatioon ja opintojen sujumiseen. Tilaston kuva 7.6. mukaan suurin osa eli 86,05 % on valinnut tai päässyt opiskelemaan haluamalleen alalle. Mielekkyyttä ammatillisiin opintoihin voivat tuoda myös käytäntöön painottuvat työssäoppimisjaksot.

En-vastausta tarkentavat tilaston kaikki 6 opiskelijaa. Taulukon 7.5. mukaan kuu-desta opiskelijasta puolet halusi vaihtaa alaa ja loput eivät tienneet, mitä haluaisivat opiskella. Lisäksi yhdessä vastauksessa mainittiin, että on tarkoitus ensin opiskella meneillä oleva tutkinto loppuun ja sen jälkeen hakeutua toiselle alalle.

Nuorten toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa on hyvin tyypillistä, että oikea opiskelupaikka löytyy vasta sen jälkeen, kun on opiskellut ensin ”väärällä” alalla. Kuvan 7.2. mukaan 4,65 % on siirtynyt opiskelijaksi toisesta oppilaitoksesta, ja näistä siirtyvistä opiskelijoista voi olla joku myös alan vaihtaja.

Opiskeletko mielestäsi oikealla alalla?

Vastattuja: 43 Ohitettuja: 0

Vastausvaihtoehdot	Vastaukset
☐ Kyllä, alavalinta on oikea. (1)	86,05% 37
☐ En, haluaisin vaihtaa alaa. (2)	Vastaukset 13,95% 6
Yhteensä	43

Perustilastot				
Vähintään	Enintään	Mediaani	Keskiarvo	Keskiahajonta
1,00	2,00	1,00	1,14	0,35

Kuva 7.6. Opiskeletko mielestäsi oikealla alalla?

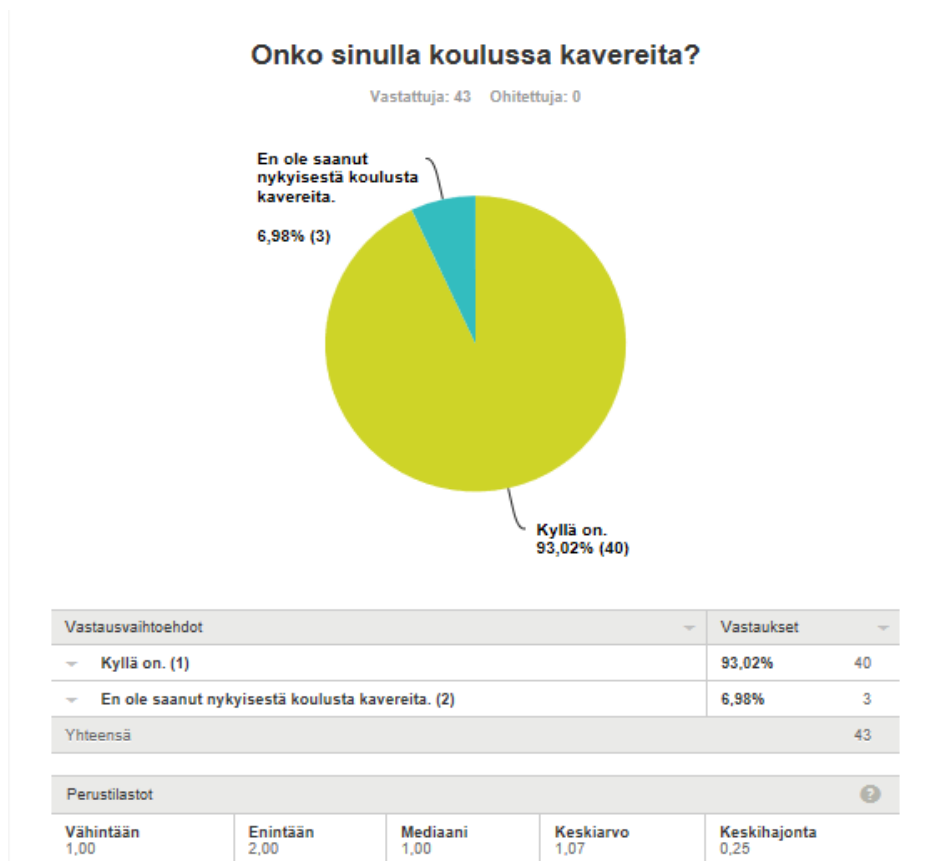
Opintoalaa halusi tilaston mukaan vaihtaa 13,95 %. Opintoalan vaihtamista kannattaa harkita nopeasti, mikäli opintoala ei kiinnosta. Opintoalan vaihtaminen voi vaikuttaa myönteisesti myös opiskelumotivaatioon.

Taulukko 7.5. Kysymykseen 6. tarkentavat vastaukset (6 kpl): En, haluaisin vaihtaa alaa.

<p>opiskelen tämän loppuun ja armeijan jälkeen vaihdan paljon parempaan alaan. 9.5.2016 14:13 vitust mä tiän 9.5.2016 14:13 En mihkää vittu 9.5.2016 13:53 emt 9.5.2016 13:52 Urheilu alalle 26.4.2016 13:11 Lähihoitaja 26.4.2016 10:33</p>

7.2.7 Kaverit koulussa

Kavereilla on nuorelle merkitystä. Kuvan 7.7 tilaston mukaan 93,02 %:lla on koulussa kavereita. Koulussa ei ole kavereita 6,98 %:lla vastaajista. Kaverittomuuteen on voinut johtaa muutto toiselta paikkakunnalta, opiskelupaikan ottaminen vastaan naapurikunnasta tai koulun vaihto.

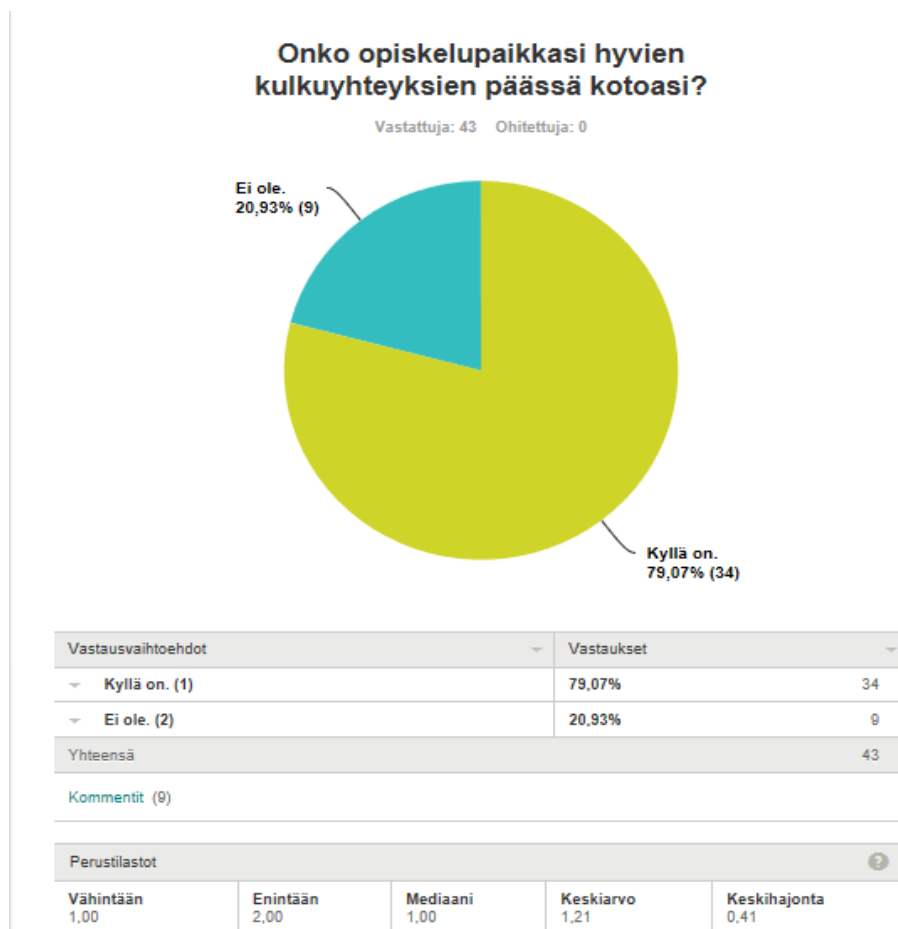
Kuva 7.7. Onko sinulla koulussa kavereita?

Kaverien puuttumisella voi olla vaikutusta myös opiskelumotivaatioon. Opiskelu-tehtävät ja ryhmätöiden järjestelyt eivät ole aina yksinäiselle opiskelijalle mielekkäitä. Jos opiskelijalla on ryhmään kuulumattomuuden tunne, vähentää se myös oman arvon tunnetta, josta voi seurata kiinnostuksen laskeminen opiskelua kohtaan.

7.2.8 Opiskelupaikan sijainti

Koulumatka ja -aika voivat kuluttaa opiskelijan voimavaroja. Jos normaalin kahdeksan-tuntisen koulupäivän lisäksi opiskelija joutuu käyttämään kodin ja koulun väliseen kul-kemiseen paljon aikaa, voi se kuluttaa opiskelijan voimavaroja liikaa. Voimavarojen vä-henemisellä voi olla vaikutusta luvattomiin poissaoloihin sekä opinnoista suoriutumiseen. Kuvan 7.8 tilaston mukaan 79,07 %:lla on opiskelupaikka hyvien kulkuyhteyksien päässä, jopa kodin vieressä. Tilastosta 20,93 % ei ole tyytyväisiä koulumatkan pituuteen.

Taulukon 7.6. tarkentavissa vastauksissa mainitaan, että julkinen liikenne ei kulje tarpeeksi usein tai koulumatkan aikana joutuu käyttämään useampaa eri julkista kulkuvälinettä.

Kuva 7.8. Onko opiskelupaikka hyvien kulkuyhteyksien päässä kotoasi?

Hyrian opiskelijat kulkevat koulumatkansa jalan, pyörällä, henkilöautolla, paikallisbusseilla tai -junilla. Hyvinkää ja Riihimäki ovat sijainniltaan julkisen junaliikenteen läheisyydessä. Kaikki opiskelijat tosin eivät asu junaratojen läheisyydessä, ja maakunnista keskuksiin julkiset bussiyhteydet voivat kulkea hyvinkin harvoin.

Taulukko 7.6. Kysymyksen 8. ei vastausten kommentit (9 kpl):

Junaa joutuu vaihtamaan, 2h päivässä menee koulumatkaan.

[9.5.2016 14:18](#)

hirveä työmaa kulkea tänne bussilla ja junalla :(

[9.5.2016 14:16](#)

juna

[9.5.2016 14:13](#)

Busseja menee iltapäivisin vain kaksi

[9.5.2016 14:09](#)

liian kaukana

[9.5.2016 13:58](#)

kouluun pääsee helposti tarvittaessa bussilla. Pyörälläkin matkaan kuluu vain n. 15 min

[27.4.2016 22:21](#)

asun järvenpäässä ja koulu on hyvinkäällä

[27.4.2016 20:20](#)

julkinen liikenne heikko, kuljen autolla

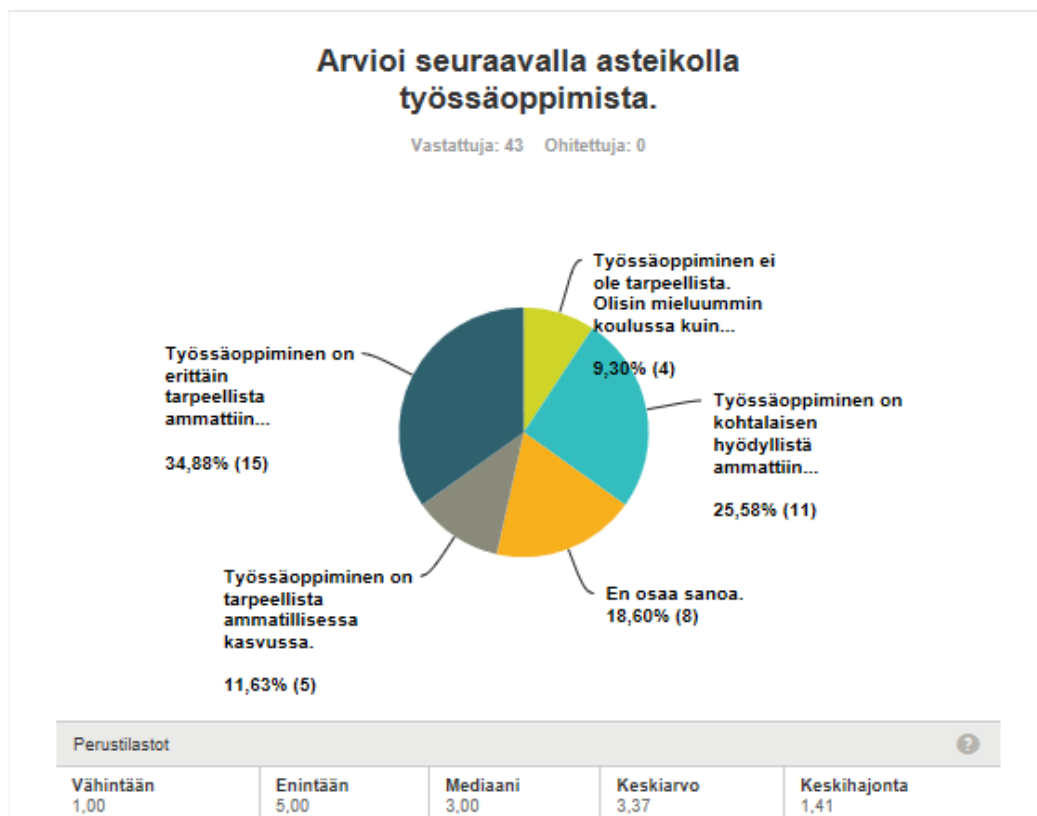
[26.4.2016 9:51](#)

Asun Oitissa niin junalla kulkeminen ei ole hankalaa

[26.4.2016 9:21](#)

7.2.9 Työssäoppimisjakson tarpeellisuus

Ammattiin kasvaminen on monivaiheinen prosessi. Ammattiin harjaantuminen vaatii teoreettisten opintojen lisäksi työssäoppimista niin sanotuissa ”oikeissa töissä”. Työssäoppimisessa tutustutaan alaan ja jakso suoritetaan yleensä jonkun yrityksen työpaikalla. Kuvan 7.9 tilaston mukaan työssäoppimista piti erittäin tarpeellisena 34,88 %. Työssäoppimisen tunti tarpeelliseksi 11,63 %, vaihtoehdon ”ei osaa sanoa” valitsi 18,60 %. Työssäoppiminen on kohtalaisen hyödyllistä 25,58 %:n mielestä ja ei tuntunut hyödylliseltä 9,30 %:n mielestä. Tulokset kertovat, että enemmistö opiskelijoista on motivoitunut suorittamaan opintojaan työssäoppimalla.

Kuva 7.9. Opiskelijan arvio työssäoppimisesta.

Toimiessani ammattiin valmentavan koulutuksen opettajana tein empiiristä havainnointia opiskelijoiden työssäoppimisjaksoista. Yleisellä tasolla voin todeta, että jakso oli opiskelijoille mieluinen ja odotettu. Työpaikan valinta ja opiskelijan oma toiminta vaikuttavat luonnollisesti lopputuloksen onnistumiseen. Työssäoppimisjaksolla opiskelija harjoittaa ja soveltaa oppimaansa teoriaa käytäntöön. Sanonta ”työ tekijäänsä opettaa” pitää paikkansa työssäoppimisessakin. Jakson aikana nuori oppii työn harjaantumisen lisäksi työpaikalla vallitsevaa yrityskulttuuria sekä työpaikan pelisääntöjä.

7.2.10 Paras tapa opiskella ammatti

Tulevassa ammatillisen koulutuksen uudistuksessa opintojen suorittamista halutaan yhä enemmän suunnata suoritettavaksi työpaikoille. Tulevan tutkintorakennemuutoksen tavoitteena on tarjota opiskelijalle enemmän valinnanmahdollisuuksia tutkintojen sisällä, osaamisvaatimuksista kuitenkin tinkimättä, mikä toisi opintojen suorittamiseen enemmän joustoa ja se vastaisi paremmin työelämän muutoksia (Taivassalo 2016.).

Mikä on sinusta paras tapa opiskella ammattiin? Sana vapaa.

Vastattuja: 33 Ohitettuja: 10

Opiskelijan mielipide siitä, mikä hänestä itsestään olisi paras tapa opiskella ammattiin, haluttiin saada esille. Vastaus oli mahdollista kirjoittaa vapaamuotoisena tekstinä ilman taulukoita. Otoksen 43 vastaajasta tähän vastasi 33 ja kysymyksen ohitti 10.

Vastaajista 60 % on sitä mieltä, että haluaa suorittaa opintojansa työssäoppimassa tai käytännön töissä. Taulukon 7.7. mukaan vastaajista 9 % haluaa työssäoppimisen lisäksi saada koulumuotoista opetusta. Yksi vastaajista on sitä mieltä, että työssäoppiminen on turhaa, koska ei voi saada opiskelemaltaan turvallisuusalalta työssäoppimispaikkaa. Turvallisuusalan työssäoppimispaikkojen valintakriteereissä tulevat vastaan yleensä ikäraajat. Nuorten koulutuksessa suurin osa opiskelijoista on opinnot aloittaessaan alaikäisiä.

Työnantajien mukaan toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa tulee keskittyä valmentamaan opiskelijoita suorittavaan työhön. Opetukseen toivotaan nykyistä enemmän laadukkaan tekemisen arvostusta. Tästä asiasta ollaan erityisen huolissaan tekstiili- ja vaatetusalan toisen asteen ammatillisen tutkinnon opiskelun kohdalla. Kotimaasta on vaikea löytää taitavia ompelijoita, kaavoittajia, leikkaajia, neulojia sekä muita tekstiili- ja vaatetusalan valmistuksen suorittavaa työvoimaa. (Opetushallitus 2012, s. 241.)

Taulukko 7.7. Kysymykseen 10. vastaukset (33 kpl). Sana on vapaa.

Näkyvissä 33 vastausta

Olla koulussa ja työharjoittelussa

[9.5.2016 15:18](#)

Työssä

[9.5.2016 14:18](#)

amis

[9.5.2016 14:17](#)

koulussa

[9.5.2016 14:16](#)

koulussa, työssäoppi on turhaa kun ei voi saada turvallisuus-alaan liittyvää työtä

[9.5.2016 14:16](#)

työssäoppiminen

[9.5.2016 14:14](#)

olemalla koulussa ja vasta vikalla tai toisena vuotena olisi työharjoittelua, koska ensimmäisenä vuotena työharjoittelu on paskaa ja turhaa.

[9.5.2016 14:13](#)

Valkaisuainetta ja ammus kuuluu

[9.5.2016 14:13](#)

opiskelemalla koulussa ja työharjoittelussa.

[9.5.2016 14:12](#)

Koulussa ja omien kokemusten mukaan

[9.5.2016 14:10](#)

Tekemällä oppii, ei lukemalla

[9.5.2016 14:09](#)

Ei mikään

[9.5.2016 13:53](#)

jaa a

moi

[9.5.2016 13:47](#)

Tekemällä töitä

[9.5.2016 13:46](#)

työssäoppiminen koska sielä näytetään että minkälaista se työnteko on oikeasti

[3.5.2016 12:18](#)

en tiedä

[28.4.2016 14:15](#)

Käytännössä

[28.4.2016 10:30](#)

Opiskella ensiksi hieman teoriaa ja sitten kokeilla käytännössä oppittua

[27.4.2016 22:21](#)

tekemällä

[27.4.2016 20:20](#)

TOP

[27.4.2016 17:23](#)

Käytännön kokemus

[27.4.2016 13:36](#)

Oikealla alalla, hyvässä työympäristössä ja luokassa jossa on HYVÄ työrauha,

panostaa opiskeluihin ja työssäoppimiseen sekä etsiä aktiivisesti oman alan töitä.

[27.4.2016 12:45](#)

Töissä olessa

[26.4.2016 17:48](#)

Käytännön opiskelu opettajan avustamalla

[26.4.2016 13:25](#)

Oma aloitteellisuus

[26.4.2016 13:24](#)

tekemällä asioita suoraan käsin

[26.4.2016 13:23](#)

Tekee asiat mielenkiintoisiksi eikä pakota niitä kurkusta alas

[26.4.2016 13:11](#)

Keskittymällä koulussa ja tekemällä annetut tehtävät huolella

[26.4.2016 11:08](#)

käytännön asiat, ei perinteinen kirjoitus ja luku

[26.4.2016 9:51](#)

Käymällä koulua

[26.4.2016 9:47](#)

Työharjoittelut

[26.4.2016 9:23](#)

Työskentelyn kautta

[26.4.2016](#) [1](#)

7.3 Opettajan näkemyksiä

Tarkastelen haastattelututkimuksessa toisen asteen ammatillisen koulutuksen vaatetusalan opettajan näkökulmia tekstiili- ja vaatetusalan perustutkintoon, alan opiskeluun ja alalle työllistymiseen. Haastateltavana oli Hyria koulutuksen vaatetusalan ammatillinen opettaja Raija Kokko. Haastattelu suoritettiin Nurmijärvellä 4.11.2016. Haastattelukysymyksiä on kymmenen. Kysymykset ovat avoimia, ja vastaus on mahdollista antaa halutulla tavalla. Vastaukset tallennettiin digitaaliselle sanelukoneelle, josta ne litteroitiin tekstimuotoon. Haastatteluosiossa esitetään ensin kysymys ja kysymyksen perään opettajan vastaus.

1. Kauanko olet työskennellyt tekstiili- ja vaatetusalan opettajana?

Vastaus: Olen toiminut alalla opettajana yhteensä 12 vuotta.

2. Millaisia opiskelijaryhmiä olet ko. alalla opettanut esimerkiksi nuoret/ aikuiset?

Vastaus: Olen opettanut eri ammattioppilaitoksissa vaatetusompeleijoita, puukuompeleijoita ja artesaaneja. Ammattikorkeakoulussa olen opettanut muutamia alan kursseja sekä yhden lukukauden perusopetuksessa tekstiilityötä vuosiluokille 3 – 9. Lisäksi jotain alan kursseja aikuisopiskelijoille.

3. Oletko opettajana havainnut, että alan valinnalla olisi vaikutusta,

a) tarvitseeko opiskelija suhteessa enemmän/ vähemmän tukea opintojensa sujumiseen/ valmistumiseen kuin valtaväestö ammatillisen koulutuksen opiskelijoista?

Vastaus: Alalle hakeutuu paljon sellaisia, jotka tarvitsee tukea matematiikassa ja kielissä muttei voi yleistää, että tarvitsevat enemmän kuin muu ammatillisen koulutuksen oppilasaines.

b) alan vaihtamiseen tai opintojen keskeytykseen?

Vastaus: Yleisesti aina opintojen alussa on enemmän koulutusalan vaihtajia. Koulutuslalla jatkaneet opiskelijat ovat suorittaneet tutkintonsa loppuun ja valmistuneet ajallaan. Tiedossani on myös opiskelijoita, jotka alalta valmistuttuaan ovat suorittaneet lisäksi jonkun toisen ammatillisen tutkinnon.

4. Ovatko opetussuunnitelmien sisällöt ja tutkinto muuttuneet opettajaurasi aikana?

Vastaus: Lukuvuosina 2008 – 2009 artesaani koulutuksessa opetussuunnitelma vaihtui, ja myöhemmin opettaessani tekniikan ja liikenteen alan koulutuksessa, tutkintonimike muuttui pukuompelijasta vaatetusompelijaksi. Osallistuin kummallakin kerralla opetussuunnitelman kehittämiseen oppilaitoksessa. Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnon opetussuunnitelmaa on muutettu urani aikana ainakin kaksi kertaa.

5. Jos ovat, mihin suuntaan ja minkälaisia vaikutuksia muutoksilla on saatu aikaan?

Vastaus: Opetussuunnitelmien kehityksessä on ollut positiivista liiketaloudellisten opintojen ja asiakaspalvelun lisääminen valinnaisiin osioihin. Ompelijan työ on asiakaspalvelupainotteista. Tarvetta näkisin kouluttaa suoraan vaatekaupan myyjän tutkintoon, sillä kaupan ala on hyvä työllistäjä. Lisäksi olen huomionut käytännön töiden kuten ompelua sisältävien lähiopetustuntien vähenemisen myötä opiskelijoiden ompelutaito ja tekniikat eivät ole ehtineet kehittymään. Ompelijan ammatillinen kasvu vaatii käytännön töissä kertaamista ja harjaantumista. Ammattiin kehittyminen on kärsinyt käytännön tuntien vähenemisestä. Valinnaisten kurssien sisältöjen vaihtuminen tai jopa joidenkin syventävien kurssien poistuminen opetussuunnitelmasta on vähentänyt opiskelijoiden mahdollisuuksia laajentaa tietoaan valmistustekniikoissa. Poistuvien kurssien osaamisalueet ovat jääneet opiskelijan itsensä opiskeltaviksi.

6. Alan tutkintoa ollaan jälleen uudistamassa. Ammatillisen koulutuksen uudet tutkintoperusteet tulevat voimaan kokonaisuudessaan 1.1.2019 alkaen. Tavoitteena on löytää vaadittavat keskeiset osaamiskokonaisuudet kuudella eri osaamisalalla, joita ovat jalkine-, modisti-, tekstiili-, tekstiilihuolto-, vaatetus- ja vaatturialan osaamisala. Käytännössä tutkintonimike muuttuu muotoon tekstiili- ja muotialan perustutkinto, -ammattitutkinto tai -erikoisammattitutkinto.

- a) Millaisia kehittämisehdotuksia alan opettajana näkisit opetussuunnitelmien sisällyksessä tai koko tutkinnossa?

Vastaus: Tutkinnossa vaateompelelun lisäksi liiketaloudellisten opintojen lisääminen olisi hyödyllistä. Asiakaspalvelu on tärkeä osa ompelijan työtä. Asiakastöissä, asiakaspalvelun lisäksi on erittäin tärkeää, että hyvin tehty työ myös valmistuu ajallaan.

- b) Pitäisikö jotain aineita mielestäsi lisätä/ vähentää?

Vastaus: Vapaasti valittavat kurssit ja opinnoissa tunnustaminen tulisivat valita siten, että ne tukisivat ammattiaineen opintoja.

7. Tekstiili- ja vaatetusalan tutkintoon kuuluu työssäoppimisjaksoja. Onko alan opiskelijoille ollut helposti löydettävissä työssäoppimispaikkoja koulutusta vastaavalta alalta?

Vastaus: Työssäoppimispaikkoja on ollut hyvin saatavilla Uudenmaan alueella. Opiskelijat ovat omatoimisesti löytäneet työssäoppimispaikkoja läheltä oppilaitosta tai sitten ovat vapaaehtoisesti hakeutuneet kauemmaksi oppilaitoksesta.

8. Minkälaisiin työtehtäviin alan tutkinnosta valmistunut työllistyy?

Vastaus: Pääsääntöisesti valmistuneet ovat työllistyneet vaate- ja kangaskauppoihin mutta myös pienemmät ompelimoit ovat työllistyneet kohtalaisen hyvin. Korjausompelijoilla on ollut nykypäivänä jälleen kysyntään.

9. Miten hyvin alan opiskelijat ovat työllistyneet valmistumisensa jälkeen?

Vastaus: Olen pitänyt yhteyttä vuonna 2010 ja 2013 opiskelunsa aloittaneisiin opiskelijaryhmiini. Osa opiskelijoista valmistui tutkintoonsa alle kolmessa vuodessa, joten määrittelen opiskelijaryhmäni aloitusvuoden mukaan. Lähes kaikki valmistuneet ovat olleet töissä päätoimisesti tai sivutoimisesti lisäopintojen ohella. Ammattikorkeakoulun jatkotutkintoa opiskelevia on molemmista ryhmistä muutamia opiskelijoita. Vuonna 2010 opintonsa aloittaneista ja tutkintoon valmistuneista on osa jatkanut alan jatko-opintoja ammattikorkeakoulussa tai opiskelleet toisen ammattitutkinnon. Liiketalouden ammattitutkintoa opiskelee kaksi opiskelijaa työnsä ohessa. Vaatekaupat ja korjausompelimoit ovat työllistyneet valmistuneita kohtalaisen hyvin. Vuoden 2013 opiskelunsa aloittaneista ja tutkintoon valmistuneista on kaksi jatkanut opintojaan ammattikorkeakoulussa. Opiskelijoista kaksi opiskelee liiketalouden ammattitutkintoa ja osa on saanut jo alan töitä tai tekevät muita töitä.

10. Miten näet opettajana asian, onko Suomessa alan koulutustarjonta ja työllistyminen markkinatasapainossa eli kohtaavatko tutkinnosta valmistuneet ja työmarkkinat?

Vastaus: Omien opiskelijaryhmien kohdalla valmistuneet ovat hyvin työllistyneet alan töihin. Uudellamaalla vaatetusalan työpaikkoja on kohtalaisen hyvin tarjolla. Uusia pieniä vaatealan yrityksiä on syntynyt viimeisien vuosien aikana, jotka tarjoavat laatua ja uniikkia. Yrittäminen ei ole tänä päivänä enää paikkakuntasidonnaista,

sillä nettikauppa tarjoaa valtakunnalliset mahdollisuudet yrittämiselle. Pienet sarjat ja yhden koon tuotteet mahdollistavat pienten ompelimoiden menestymisen. Ulkomailta tilatut nettituotteet työllistävät nykypäivänä myös korjausompelijoita. Harmillisenä näen sen, että erikoistekstiilien ja -tekniikan koulutusta on kotimaassa vähennetty. Tekstiili- ja vaatetusalan erikoisosaaminen ja erikoistuminen on mahdollista tulevaisuudessa opiskella vain ulkomailla.

7.4 Johtopäätökset

Kokeellisen tutkimusosan tiedonkeruu oli kaksivaiheinen ja toteutettu kahdella eri tutkimusmenetelmällä. Tuloksissa tarkastelen molempien tutkimusmenetelmien tuloksia erikseen. Tutkimustulosten analysoinnissa tarkastelen näkemysten yhteyttä tutkimuksen teoreettiseen taustatietoon. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on arvioitu kappaleessa 7.5.

Ensimmäisen tutkimusvaiheen tutkimusmenetelmässä kerättiin tietoa verkkokyselytutkimuksella toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskeluun liittyvistä ilmiöistä. Tuloksissa tarkastelen myös opiskeluun liittyviä syy-seuraussuhteita. Toisen tutkimusvaiheen tutkimusmenetelmässä haastatellaan tekstiili- ja vaatetusalan ammatillisen koulutuksen vaatetusalan opettajan näkemyksiä tekstiili- ja vaatetusalan tutkinnosta, alan opiskelusta ja alalle työllistymisestä.

7.4.1 Ammatin opiskelun ilmiöt

Kyselytutkimuksen tulokset osoittavat, että suurin 83,72 % opiskelijoista on motivoitunut opiskeluunsa ja tuntee opintonsa tarpeelliseksi. Tähän tulokseen viittaa myös se, että 86,05 % on päässyt opiskelemaan haluamalleen alalle. Opiskelu ei motivoinut 16,28 %:a opiskelijoista, ja tulokseen voi vaikuttaa se, että 13,95 % halusi vaihtaa alaa tai opiskeluun vaikuttavat muut syyt. Muut syyt voivat olla opintoihin liittyvät tukitarpeet, koulumatkan pituus tai muut sosiaaliset syyt.

Tulosten mukaan opintoihin on saanut tukea ryhmänohjaajalta 75,68 % opiskelijoista. Lisäksi tukea on saanut opinto-ohjaajalta 37,84 %, aineenopettajalta 10,81 %, erityisopettajalta 5,41 % sekä kuraattorilta 2,70 %. Tukitoimien riittävyysmittauksessa kuitenkin 68,42 %:lla opiskelijoista tukitoimista ei ole opinnoissa apua. Ei-vastaukseen ei ole tarkentavaa vastausmahdollisuutta, eikä tuloksen perusteella voi todeta, onko opiskelija hakenut opintoihin tukea. Tukitoimia on riittävästi 31,58 %:lla opiskelijoista. Tarkentavissa vastauksissa on mainintaa, että opiskelijat ovat saaneet opintoihinsa tukea opintojen tunnistamisessa, tukiopeutuksessa, opiskelun arjessa ja motivaation vahvistamisessa. Tukitoimien riittävyys on aina yksilökohtaista, ja ryhmänohjaajan tulisi kartoittaa tuen tarpeellisuus opiskelijan sekä huoltajan kanssa käydyissä arviointikeskusteluissa. Opintojen tukitoimilla voidaan vähentää myös opintojen keskeytymistä.

Tulokset osittavat, että työssäoppiminen tuntuu opiskelijoista erittäin tarpeelliselta 34,88 %:sta, tarpeelliselta 11,63 %:sta, kohtalaisen tarpeelliselta 25,58 %:sta ja ei tarpeelliselta 9,30 %:sta opiskelijoita. Avoimeen kysymykseen siitä, mikä on opiskelijan mielestä paras tapa opiskella ammatti, 60 % vastaa, että työssäoppiminen ja käytännön opiskelu ovat paras tapa opiskella ammatti. Vastaajista 9 % on sitä mieltä, että työssäoppimisen lisäksi he haluavat saada koulumuotoista opetusta. Työssäoppimispaikat ovat oppilaitoksille ja alan opettajille eriomainen kontaktipinta, jossa muodostuu kuva ajankohtaisesta työelämästä ja siinä toimintaympäristössä toimimisesta (Opetushallitus 2012, s. 270).

Opiskelumotivaatioon vaikuttaa mielekkyys, arvostus ja tavoitteen saavuttamisen todennäköisyys. Opiskelumotivaation seurauksena syntyy oppimista. (Vuorinen 2001, s. 21.) Oppimista syntyy jonkun oppimistyylin kautta, ja se on jokaisen henkilön kohdalla hyvin yksilöllistä. Oppimistyyliä voidaan jaotella monin eri tavoin, ja yksi tapa hankkia tietoa ja muistaa asioita on aistien avulla. Aisteihin perustuvia oppimistyyliä ovat kuulemalla, näkemällä ja tekemällä oppiminen. Alan valinnalla on suuri merkitys oppimisessa tai vastaavasti oppimistyyllillä on merkitystä alan valintaan. Oppiminen tehostuu sen mukana, mitä useamman aistin kautta opimme. (Vuorinen 2001, s. 47.) Tekstiili- ja vaatetusalan ja useilla muillakin käytännönläheisillä ammattialoilla opiskelu painottuu tekemällä oppimiseen.

7.4.2 Opettajan näkemyksiä

Haastattelun tuloksissa ilmenee, että vaatetusalan ammatilliseen toisen asteen koulukseen hakeutuvien opiskelijoiden tukitarpeet eivät korostuneet mitenkään erityisesti, mutta tukitarpeita opiskelussa on joskus ilmennyt. Alan vaihtajia on aina koulujen alkaessa. Alaa jatkaneet opiskelijat ovat kuitenkin suorittaneet tutkintonsa loppuun ja valmistuneet ajallaan tai jopa etuajassa.

Ammatillisessa koulutuksessa keskimäärin 20 % aloittaneista keskeyttää opintonsa, kun taas tekstiili- ja vaatetusalan koulutuksen aloittaneista lähes puolet keskeyttää opintonsa. Koulutuslaskelmissa mukaan tekstiili- ja vaatetusalan ammatillisesta koulutuksesta on valmistunut ompelijoita vuonna 2010 noin 380, ja aloituspaikkoja on ollut noin 880. Selvityksen mukaan alan ammatilliseen tutkintoon valmistuu alle kymmenen opiskelijaa oppilaitosta kohden. (Opetushallitus 2012, s. 269.)

Tutkimustulokset osoittavat myös, että alan opetussuunnitelmat ovat muuttuneet vaatetusalan opettajan 12 vuoden opettajanuran aikana ainakin kaksi kertaa ja opettaja on myös itse osallistunut opetussuunnitelmien kehittämiseen. Positiivisena kehittymisenä opettaja piti sitä, että alan valinnaisiin opintoihin on lisätty liiketaloudellisia ja asiakaspalveluun suuntaavia opintoja. Vapaasti valittavien aineiden tulee tukea ammatillisia opintoja ja ammatillista kasvua. Opettajan mielestä ammattiaineissa ei ole tarpeeksi opetustunteja käytännön töihin, minkä seurauksena opiskelijat eivät ehdi harjaantumaan ja kehittymään ammatissaan. Laajennettu työssäoppiminen antaisi opiskelijalle enemmän

mahdollisuuksia käytännöntaitojen kehittymiseen, mikä samalla palvelisi myös alalla olevaa työelämää (Opetushallitus 2012, s. 272.).

Tulosten mukaan vaatetusalan työssäoppimispaikkoja on ollut kohtalaisen hyvin saatavilla. Tekstiili- ja vaatetusalan työssäoppimispaikkojen kohtalaisen hyvään saataavuuteen viittaa myös Kansallisen koulutuskeskukset arviointiraportti (Kansallinen koulutuskeskuksen arviointikeskus 2016). Kaupan ala nähdään vetovoimaisena, ja vaatekaupan myyjän koulutukselle nähdään aitoa kysyntää. Alan tutkintoa kehitettäessä liiketaloudellisia opintoja tulisi vieläkin lisätä. Toisen asteen ammatillisesta peruskoulutuksesta puuttuu alan ammattitaitoon syventävä liiketaloudellinen koulutus – tekstiili- ja vaatekaupan alalle on tarvetta perustaa oma koulutusohjelma. (Opetushallitus 2012, s. 272.). Opettajan mukaan tutkinnosta valmistuneet ovat työllistyneet alan töihin tai muihin töihin kohtalaisen hyvin. Lisäksi valmistuneet ovat jatkaneet alan jatko-opintoihin tai toiseen ammattitutkintoon. Vaatetusalan tutkinnon suorittaneista usea opiskelija on jatkanut merkonomin tutkintoon.

Alan työllistymistilanteessa on maakuntakohtaisia eroja. Alan koulusta tulisi mielestäni keskittää paikkakunnille, missä alan työpaikkoja on saatavilla, jolloin tutkintoihin sisältyviä työssäoppimisjaksoja voidaan suorittaa tutkintoa vastaavalla alalla. Maantieteellisesti Hyrian vaatetusalan opiskelijat opiskelevat Uudellamaalla ja työssäoppimispaikkojen saatavuus vaikuttaa pääkaupunkiseudulla olevan kohtuullisen hyvä.

Tekstiili- ja vaatetusala on vanha toimiala, ja alan opetus on rakentunut alakohtaisten toimintatapojen pohjalle. Alalla vallinneet muutokset ovat vaikuttaneet kehittymistarpeina alan ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillinen opettaja toimii työssään ammatin kasvattajana, ja opettajan tulee työssään tunnistaa alan kehittyminen sekä reagoida koulutuksen rakenteellisiin muutoksiin. (Kuusisto 2004, s. 14.)

7.5 Tutkimuksen arviointia

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto kootaan luonnollisissa tilanteissa. (Hirsjärvi ym. 2015, s. 164.) Tutkimustuloksilla pyritään paljastamaan vallitsevia tosiasioita. Tutkimustulosten luotettavuutta on arvioitu tässä kappaleessa.

Laadullisen tutkimuksen arviointiin liittyy käsite validius eli pätevyys. Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Tutkimuksen validiutta tarkastellessa halutaan tietää, miten hyvin valitulla tutkimusmenetelmällä on saavutettu haluamiamme tutkimustuloksia. Validiutta mitattaessa vaikuttavuutta on myös asettamillamme arvoilla. Toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite on reliabelius. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Reliabelius tarkoittaa myös kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliabeliutta tarkastellaan yleensä kvantitatiivisissä tutkimusmenetelmissä. (Hirsjärvi ym. 2015, s. 231.)

Tutkimuksen teoriaosa koostuu tekstiili- ja vaatetusalan peruskäsitteestä, alan työelämästä, alan ammatillisesta toisen asteen koulutuksesta ja alan koulutukseen kohdistu-

vista rakenneuudistuksista. Teoriaosan aineisto on kerätty monipuolisesti. Teorian lähteissä olen käyttänyt painettua kirjallisuutta, verkkojulkaisuja, alalta tehtyjä aikaisempia tutkimuksia, tilastokeskuksen lähteitä, osallistumista Opetushallituksen tekstiili- ja muotialan tutkintojen perusteiden kehittämispäivään sekä omaa työkokemusta vaatetusalalla ja ammatillisena opettajana. Painettujen julkaisujen osalta sain huomata, että aiheen kirjallisuus on osin vanhentunutta, mutta alan asiantuntijalta ja verkkojulkaisuista olen saanut teoriaosaan päivitetystä ja tuoreempaa tietoa.

Tutkimuksen kokeellista osiaa tarkastellessa kyselytutkimuksen kysymysten asettelu on mahdollisimman yksinkertainen, nuorta kohderyhmää ajatellen, ja kysymykset on mielestäni ymmärretty oikein. Keskeisenä havaintona kyselyssä pidän, että olemme keskustelleet tutkimuksen otosryhmän kanssa ”samalla kielellä”. Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa on mahdollista tarkentaa kysymysten asettelua ja samalla myös vastaajan vastausta. Haastattelun litteroinnin jälkeen olen tarkastuttanut puhtaaksi kirjoitetun version haastateltavalla. Tutkimustulosten analysoinnissa olen hyödyntänyt teoreettista taustatietoa sekä lisäksi haastattelutulosten analysoinnissa olen peilannut tulosten yhteyttä aikaisempiin alalta tehtyihin tutkimustuloksiin. Laadullisen tutkimuksen validius on tutkimuksessa täyttynyt.

8. YHTEENVETO

Tutkimus on onnistunut, ja tuloksilla saavutetaan tutkimustavoitteet. Tuloksilla vastataan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Ensimmäinen tutkimuskysymys on, miten kotimainen tekstiili- ja vaatetusalan työllistyminen on muuttunut. Tekstiili- ja vaatetusala on monitoimialainen ja sisältää teollisuuden ja kaupan alan. Toimiala on Euroopassa liikevaihdoltaan ja työllisyydeltään yksi suurimmista teollisuudenaloista. Alalla toimitaan kansainvälisesti. Tilastojen mukaan kotimaisessa tekstiili- ja vaatetusalan työllistymisessä on viimeisten vuosikymmenten aikana ollut taloudellista taantumaa. Kotimainen tekstiili- ja vaatetusteollisuus on työllistänyt parhaimpina aikoina 70 000 henkilöä, kun 2000-luvulla ala työllisti enää 14 000 henkilöä. Kotimaista tuotantoa on siirretty halvemman kustannustason maihin, tai tuotanto on lopetettu kokonaan. Valmistavan teollisuuden työpaikkojen vähenemisen myötä on tekstiili- ja vaatetusalan tutkinnosta valmistuvien työllistyminen myös heikentynyt. Nykyisestä ammatillisesta tutkinnosta työllistytään suorittavaan työportaaseen ansiotyön painoutuessa pienyrityksyyteen ja kaupan alan tehtäviin. Vuonna 2014 sektorilla toimivista yrityksistä 140 työllisti vähintään viisi henkilöä. Lisäksi alalla toimi noin 1000 yritystä omalla toiminimellä. Toiminimellä toimivan pienyrityksen ei ole aina mahdollista palkata ulkopuolista työvoimaa. Kaupan ala on vetovoimainen työllistäjä, joka vuonna 2014 oli alalla suurin työllistäjä 22 000 henkilöllä. Kaupasektorin työtehtävät ovat tekstiili- ja pukeutumisen tuotteiden vähittäismyyntiä.

Toinen tutkimuskysymys on, miten kotimaisen tekstiili- ja vaatetusalan työllistymisen muutokset ovat vaikuttaneet tekstiili- ja vaatetusalan toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Alakohtaisen valmistavan teollisuuden taantumien vaikutukset ovat heijastuneet myös toisen asteen ammatilliseen koulutukseen vähentämällä muun muassa koulutustarjontaa. Kevään 2017 yhteishaussa tekstiili- ja vaatetusalalle toisen asteen ammatillista tutkintoa on tarjolla 20 eri koulutuksen järjestäjällä.

Tutkintorakennetta on kehitetty viimeisen vuosikymmenen aikana useampaan kertaan. Tutkinnon suorittamisesta on tehty joustava, ja se on mahdollista suorittaa näyttötutkintona työpaikalla. Sisältöön on lisätty liiketaloudellisia opintoja, ja valmistunut nähdään ompelijan ammatin lisäksi asiakaspalvelijana. Tutkimuksessa havaittiin, että aikaisemmassa tutkintorakennemuutoksessa tuotteiden valmistukseen liittyviä opetustunteja on vähennetty, minkä seurauksena opiskelija ei ehdi kehittymään ammattiinsa. Tutkintoon sisältyvää työssäoppimista on suoritettu enemmän kaupan alalla, sillä ompelutehtäviin ei työpaikkoja ole ollut yhtä hyvin saatavilla.

Alan koulutusta ollaan jälleen kehittämässä, ja koko toisen asteen ammatillisen koulutuksen rakennetta ollaan uudistamassa. Alan tutkintoa ja koulutusrakennetta koskevat uudistukset tulevat voimaan 1.1.2019. Ammatillisen koulutuksen uudistumisen tavoitteena on kohottaa ammatillista osaamista, ja opetussuunnitelmia ollaan muuttamassa osaamisperusteiseksi. Ammatillista koulutusta kehitetään vastaamaan nykyisen työelämän tarpeita, ja opiskelua suunnataan työpaikoille. Tekstiili- ja vaatetusalan tutkintoa on

tällä hetkellä mahdollista opiskella tekniikan ja liikenteen alalla sekä kulttuurialalla. Kahdella eri koulutuslallalla järjestettävässä, tekstiili- ja vaatetusalan tutkinnossa on päällekkäisyyksiä ja tutkintoja ollaan yhdistämässä. Tekstiili- ja vaatetusalan tutkinto muuttuu samalla tekstiili- ja muotialan tutkinnoksi. Erikoistuminen ja jatko-opintojen tarjonta ovat myös vähentyneet Suomessa. Tulevaisuudessa erikoistuminen opiskellaankin osittain ulkomailla ja ammatillisen tutkinnon suorittaneista työllistyy eniten kaupan alalle. Niin toisen asteen koulutuksessa kuin alan työmarkkinoilla nähdään aito tarve uudelle tekstiili- ja vaatekaupan myyjän ammattitutkinnolle.

Kolmas tutkimuskysymys on, mitä ilmiöitä toisen asteen ammatillisessa perustutkinnon opiskelussa ilmenee. Tutkimuksen kokeellisessa osiossa kyselytutkimuksella tutkin ammatillisen koulutuksen neljän eri koulutusalan opiskelijaryhmiä. Tutkimusotoksessa on mukana kone-, metalli- ja laboratorioalan, kulttuuri- ja vaatetusalan, liiketalous- ja tietotekniikka-alan ja turvallisuusalan opiskelijoita. Otoksessa on pieni ryhmä tutkintoon valmistuvia vaatetusalan opiskelijoita. Tuloksien mukaan alan valinnalla on myönteinen vaikutus opiskelumotivaatioon. Suurin osa tutkimuksen opiskelijoista on saanut opiskelupaikan haluamaltaan alalta ja on motivoitunut opiskeluun. Ammatillisen tutkinnon opiskelussa ilmenee erilaisia ohjaus- ja tukitarpeita. Suurin osa opiskelijoista on saanut ohjausta omalta ryhmänohjaajaltaan. Muuta tukea ja ohjausta ovat tarjonneet opinto-ohjaaja, aineenopettaja, erityisopettaja ja kuraattori. Tulokset osoittavat, että työssäoppiminen koetaan opiskelussa tarpeellisenä. Opiskelijoista 60 prosenttia on sitä mieltä, että työssäoppiminen ja käytännön opiskelu on paras tapa opiskella ammatti. Vastaajista 9 prosenttia on sitä mieltä, että työssäoppimisen rinnalla halutaan saada koulumuotoista opetusta.

Kehittämisehdotukseni on, että tekstiili- ja vaatetusalan työllistymisen eräs ratkaisu on pienyrittäjäyys. Käsin tehtyjä tekstiilituotteita arvostetaan. Pienyrittäjän tulee tarjota yksilöllistä ja laadukasta uniikkipukeutumista. Verkkokauppa toimii joustavana ja nopeana tuotteiden jakelukanava, eikä liiketoimintaa rajoita paikkakuntasidonnaisuus. Alan tutkinnossa tulisi opettaa myös yrittäjäyttä, esimerkiksi kehittämällä koulutuksen sisällä yhteistä osuuskuntatoimintaa. Koska kaupan ala työllistää hyvin, tulisi ammatillista tutkintoa suunnata enemmän liiketaloudelliselle osa-alueelle perustamalla uusi tekstiili- ja vaatemyyjän tutkinto. Uusi tutkinto suoritettaisiin käytännön tehtävissä ammattiosaamisen näyttöinä. Ammatillisten tutkintojen ohjaus- ja tukitoimet ovat tärkeitä, ja näiden avulla voidaan ehkäistä opintojen keskeytymistä. Mikäli ammatillinen tutkinto ei motivoi opiskelijaa, tulisi opintojen ohjausta tehostaa opintoalan vaihtamiseen koulutuskokeilun avulla. Kehittämisehdotuksia voidaan hyödyntää alakohtaisten tutkintojen ja opetussuunnitelmien kehittämistyössä sekä ammatillisen koulutuksen ohjaus- ja tukitoimien kartoittamisessa. Kehitteillä olevien tutkintorakennemuutosten vaikutuksia olisi mielenkiintoista tutkia seuraavassa tutkimuksessa.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Anttila, P. 2000. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. ss. 230 – 251.

Boncamper, I. 2011. Tekstiilioppi. Kuituraaka-aineet. Hämeenlinna: HAMKin julkaisuja 7/2011. Tampere: Tammerprint Oy. ss. 11 - 19.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., 2015. Tutki ja kirjoita. 20. painos. Porvoo: Bookwell Oy. ss. 160 - 231.

Järventie, M. 2002. Tekstiili- ja vaateusteollisuus – selviytyjä? Kide: Lapin yliopiston yhteisölehti 2002:2. 13 s.

Kasvio, A. 1991. Tulevaisuuden vaateustehdas. Vertaileva tutkimus vaateusteollisuuden organisatorisista innovaatioista. Työelämän tutkimuskeskus julkaisuja 8/ 1991 Tampere: Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos. ss. 29 - 31.

Kuusisto, L. 2004. Luojan apulaisista loimaajiksi – ompelijoista itsensä työllistäjiksi. Tekstiili- ja vaateustalojen opettajien ammattikasvatuksen paradigman muutos. Kasvatustieteen akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. ss. 14 - 26.

Opetushallitus. 2015. Arvioinnin opas 2015. Ammatillinen peruskoulutus. Näyttötutkinnot. Oppaat ja käsikirjat 2015:11. 6. uudistettu painos. Opetushallituksen verkkojulkaisut. ss. 16 - 19.

Opetushallitus. 2014. Näkökulmia henkilökohtaistamiseen. Onnistumisen edellytyksiä ja hyviä käytänteitä. Oppaat ja käsikirjat 2014:7. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. 39 s.

Opetushallitus. 2015. Näyttötutkinto-opas 2015. Näyttötutkinnon järjestäjien ja tutkinto-toimikuntien käyttöön. Oppaat ja käsikirjat 2015:7. 6. uudistettu painos. Opetushallituksen verkkojulkaisut. 61 s.

Räisänen, R., Rissanen, M., Parviainen, E., Suonsilta, H., 2017. Tekstiilien materiaalit. 1. painos. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab. ss. 25 - 99.

Talvenmaa, P. 1998. Tekstiilit ja ympäristö. 1. painos. Tampere: Tekstiili- ja vaateusteollisuus ry, Tekstiili- ja jalkine-toimittajat ry ja Tekstiilikauppiainien Liitto ry. ss. 13 – 30.

Vuorinen, I. 2001. Tuhat tapaa opettaa. 6. painos. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. ss. 12 - 62.

Sähköiset ja muut painamattomat lähteet

Balance Consulting. 2017. Kauppalehti tietopalvelut. [WWW]. [Viitattu 30.1.2017]. Saatavissa: <http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/liiketulos>

Blomberg, M. 2016. Asiantuntija, kauppa- ja koulutuspolitiikka, Suomen tekstiili & Muoti ry. Alan koulutuksen nykytila ja tulevaisuuden osaamistarpeet. Tekstiili- ja muotialan tutkintojen kehittämispäivä 11.11.2016. Opetushallitus Helsinki. [Viitattu 20.11.2016].

Euratex. 2012. European Technology Platform for the future of textiles and clothing. A vision for 2020. [WWW]. [Viitattu 20.1.2017] Saatavissa: http://euratex.eu/uploads/media/euratex-broch-technology_platform.pdf

Hyria koulutus. 2016. Yrityksen kotisivu. [WWW]. [Viitattu 22.11.2016]. Saatavilla: <https://www.hyria.fi/>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2016. Ammatillinen osaaminen tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnossa. Arviointiraportti, oppimistulokset 14.11.2016. [WWW]. [Viitattu 06.02.2017]. Saatavissa: <https://karvi.fi/publication/ammattillinen-osaaminen-tekstiili-vaatetusalan-perustutkinnossa/>

Karttunen, M. 2016. Yrittäjä. Ompelualan yrittäjät ry. Osaamistarpeet yrittäjän näkökulmasta – Mitä on vahva ydinosaaminen? Tekstiili- ja muotialan tutkintojen kehittämispäivä 11.11.2016. Opetushallitus Helsinki. [Viitattu 20.11.2016].

Mattila, H. 2006. Hankinta- ja ostotoiminta. Luentomateriaali: KMT-6000 Hankinta- ja ostotoiminta. Tampere, Tampereen teknillinen yliopisto. Kuitumateriaalitekniikan laitos. 4 s.

Mattila, H. 2009. Talouden ohjaus ja investoinnit. Luentomateriaali: KMT-6101 Talouden ohjauksen perusteet TEVA-teollisuudessa. Tampere, Tampereen teknillinen yliopisto. Tekstiili- ja kuitumateriaalitekniikan laitos. Tampere. ss. 20 - 23.

Nanso Group. 2016. Yrityksen kotisivut. [WWW]. [Viitattu 15.11.2016]. Saatavissa: <http://www.nansogroup.com/yritys/tyopaikat/kisalliohjelma>

Nokian Neulomo. 2016. Yrityksen kotisivut. [WWW]. [Viitattu 15.11.2016]. Saatavissa: <http://www.neulomo.com/>

Nousiainen, P. 2015. Professori emeritus. Specialization as the key success factor for Northern European textile industry. Textile for today and tomorrow 1.6.2015. Tampere, Tampere University of Technology. Department of materials science.

Nousiainen, P. 2007. Professori. Opetuksen ja tutkimuksen matriisi. Tekstiili- ja vaatealan opetuksen ja tutkimuksen ydinalueet yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 11/2007. Tampere, Tampereen teknillinen yliopisto. Materiaalitekniikan laitos.

Nousiainen, P. 2008. Professori. Tekstiili- ja vaateala. TTY-MOL 31.1.2008. Tampere, Tampereen teknillinen yliopisto. Materiaalitekniikan laitos.

Opetushallitus. 2016. Ammatillinen koulutus. [WWW]. [Viitattu 8.11.2016]. Saatavilla: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/103/0/ajankohtaista_ammattillisissa_tutkinnoissa_ja_tutkintojen_perusteissa

Opetushallitus, ammatillisen tekstiili- ja muotialan koulutuksen teemaryhmätyön antia. Osallistuminen ryhmätyöskentelyyn 11.11.2016.

Opetushallitus. 2016. Erikoisammattitutkinnot. [WWW]. [Viitattu 8.11.2016]. Saatavissa: <http://www.hel.fi/www/ammattillinen/fi/koulutukset/koulutukset-tutkinnot/koulutukset-erikoisammattitutkinnot/vaatetusalan-erikoisammattitutkinto>.

Opetushallitus. 2016. Käsi- ja taideteollisen ammatillisen perustutkinnon perusteet. [WWW]. [Viitattu 10.11.2016]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/162225_kasi_ja_taideteollisuusalan_pt_01082015.pdf

Opetushallitus. 2016. Näyttötutkinnot. [WWW]. [Viitattu 8.11.2016]. Saatavissa: <http://www.nayttotutkintahaku.fi/fi/#/tutkinnot>

Opetushallitus. 2017. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. [WWW]. [Viitattu 31.1.2017]. Saatavilla: http://www.oph.fi/download/162816_93_011_2014_muu_maarays_01082015.pdf

Opetushallitus. 2017. Ruotsin koulutusjärjestelmä. [WWW]. [Viitattu 31.1.2017]. Saatavilla: <http://www.maatiето.net/maat/ruotsi/koulutusjarjestelma>

Opetushallitus. 2016. Tekstiili- ja vaatealan ammatillisen perustutkinnon perusteet. [WWW]. [Viitattu 8.11.2016]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/162232_tekstiili_ja_vaatetusalan_pt_01082015.pdf

Opetushallinto. 2016. Tilastopalvelut. [WWW]. [Viitattu 10.11.2016]. Saatavissa: <https://vipunen.fi/fi-fi/ammattillinen-koulutus>

Opetushallitus. 2017. Tutkinnon rakenne. [WWW]. [Viitattu 8.2.2017]. Saatavilla: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/ammattilliset_perustutkinnot/opintojen_rakenne

Opetushallitus. 2016. Tutkintotoimikunnat. [WWW]. [Viitattu 14.11.2016]. Saatavissa: <http://www.nayttotutkintohaku.fi/fi/#/toimikunta/80?tutkinto=355413>

Opetushallitus. 2012. Työelämä tarvitsee osaavia tekijöitä. Tekstiili- ja vaatetusalan koulutusselvitys. Raportit ja selvitykset 2012:16 [WWW]. [Viitattu 8.2.2017]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/145061_Ammattitaito_on_aina_muodissa_2.pdf

Opetushallitus. 2016. Vaatetusalan ammattitutkinto. [WWW]. [Viitattu 8.11.2016]. Saatavilla: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/selaus/amatillinenperuskoulutus>

Opinto-opas TTY 2015-2016. Tampereen teknillinen yliopisto. [WWW]. [Viitattu 31.1.2017]. Saatavilla: <http://www.tut.fi/wwwoppaat/opas2015-2016/perus/laitokset/>

Opintopolku. 2016. Opetushallitus. [WWW]. [Viitattu 20.11.2016]. Saatavissa: <https://opintopolku.fi/wp/fi/>

Pystykoski-Sopanen, P. 2016. Toimitusjohtaja, Lennol Oy. Mitä työelämä odottaa tekstiili- ja muotialan tutkinnon suorittaneilta – Mitä on vahva ydinosaaminen? Tekstiili- ja muotialan tutkintojen kehittämispäivä 11.11.2016. Opetushallitus Helsinki. [Viitattu 20.11.2016].

Sjöholm, H. 2006. Tekes. Pk-yrityksen liiketoiminnan kehittäminen. Teknologia ja innovaatiot hyödyksi. [WWW]. [Viitattu 25.1.2017]. Saatavilla: https://www.tekes.fi/globalassets/julkaisut/teknologia_ja_kilpailukyky.pdf

Studentum. 2017. Utbildning i Sverige. [WWW]. [Viitattu 31.1.2017]. Saatavilla: https://www.studentum.se/utbildning_i_sverige_d3963.html

Suomen tekstiilit & muoti ry. 2016. Yhdistyksen kotisivut. [WWW]. [Viitattu 20.11.2016]. Saatavilla: <https://www.stjm.fi/>

Survey Monkey. 2016. Verkkokyselytutkimusohjelma. [WWW]. [Kyselytutkimuksen luominen 2.4.2016]. <https://fi.surveymonkey.com/>

Taivassalo, M. 2016. Opetusneuvos, ammatillinen perus- ja aikuiskoulutus. Tutkintorakenneuudistus ja alan nykytilanne. Tekstiili- ja muotialan tutkintojen kehittämispäivä 11.11.2016. Opetushallitus Helsinki. [Viitattu 20.11.2016].

Tilastokeskus. 2017. Yrityksen kotisivut. [WWW]. [Viitattu 20.1.2017]. Saatavilla: <http://tilastokeskus.fi/index.html>

Tilastokeskus. 2016. Yritysten rakenne- ja tilinpäätös tilasto. [WWW]. [Viitattu 10.11.2016]. Saatavilla: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_yri_yrti/?tablelist=true

Yle, 2016. Puu taipuu Tampereella pipaksi – sellusta voi tehdä paljon muutakin kuin paperia. Yle uutiset 18.10.2016. [WWW]. [Viitattu 23.1.2017]. Saatavilla: <http://yle.fi/uutiset/3-9227540>

Henkilökohtaiset tiedonannot

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijat yhteensä 43 kpl. 2016. Hyria koulutus Oy, Hyvinkää. Nettikyselytutkimus 26.4 – 9.5.2016.

Kokko, R. 2016. Vaatetusalan ammatillinen opettaja, Hyria koulutus Oy, Hyvinkää. Haastattelu 4.11.2016.

Kokko, R. 2016. Vaatetusalan ammatillinen opettaja, Hyria koulutus Oy, Hyvinkää. Sähköpostitiedonanto 27.11.2016.

Mikkonen, H. 2016. Tilasto- ja tietoasiantuntija, Suomen tekstiili & Muoti. Sähköpostitiedonanto 8.11.2016.

Mikkonen, H. 2017. Tilasto- ja tietoasiantuntija, Suomen tekstiili & Muoti. Sähköpostitiedonanto 31.1.2017.

Nousiainen, P. 2017. Professori emeritus. Materiaalitekniikan osasto. Tampereen teknillinen yliopisto. Sähköpostitiedonanto 14.2.2017.

Taivassalo, M. 2016. Opetusneuvos, ammatillinen perus- ja aikuiskoulutus, opetushallitus. Sähköpostitiedonanto 4.10.2016.

Taivassalo, M. 2016. Opetusneuvos, Ammatillinen perus- ja aikuiskoulutus, opetushallitus. Sähköpostitiedonanto 14.11.2016.

Tyllinen, T. 2016. Tilastokirjaston tietopalvelut, Tilastokeskus. Sähköpostitiedonanto 10.11.2016.

Liite 1. Kutsu tekstiili- ja muotialan tutkintojen perusteiden kehittämispäivään

Ammatillisen koulutuksen ja näyttötutkinnon järjestäjät, opetushenkilöstö, tutkintotoimikunta, työelämän ja yritysten edustajat sekä alan opiskelijat

MILLAISTA OSAAMISTA UUDISTUVA, KASVAVA JA KANSAINVÄLIS- TYVÄ TEKSTIILI- JA MUOTIALA TARVITSEE NYT JA TULEVAISUU- DESSA?

Tutkintojen perusteiden kehittämistyöpaja

Aika 11.11.2016 klo 9.30 -14.45

Paikka Opetushallitus, Hakaniemenranta 6, 1. krs monitoimitila

Tavoite Tilaisuus on avoin tekstiili- ja muotialan tutkintojen perusteiden kehittämisestä kiinnostuneille henkilöille. Tavoitteena on löytää tekstiili- ja muotialalla vaadittavat keskeiset osaamiskokonaisuudet. Tilaisuus järjestetään työpajamuotoisena. Kaikilla osallistujilla on mahdollisuus tuoda yhteiseen keskusteluun oman tai taustayhteisön näkemyksiä osaamistarpeista. Työelämän ohjausryhmän ehdotus tutkintorakenteen kehittämiseksi

[\(OKM 2016:23\)](#) on seuraava:

Tekstiili- ja muotialan perustutkinto

- Jalkinealan osaamisala
- Modistialan osaamisala
- Tekstiilialan osaamisala
- Tekstiilihuollon osaamisala
- Vaatetusalan osaamisala
- Vaatturialan osaamisala

Tekstiili- ja muotialan ammattitutkinto

Tekstiili- ja muotialan erikoisammattitutkinto

Tilaisuus on maksuton. Paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä. Osallistujat vastaavat itse lounas- ja matkakustannuksista. Kahvitarjoilujen riittävyyden varmistamiseksi, pyydämme ilmoittautumiset 31.10.2016 mennessä linkissä <http://tiny-url.com/11112016>.

Tervetuloa työpajaan!

Kati Lounema
Yksikön päällikkö,
opetusneuvos

Minna Taivassalo
Opetusneuvos

LIITE Ohjelma

Liite 2. Ohjelma tekstiili- ja muotialan tutkintojen perusteiden kehittämispäivässä.

**MILLAISTA OSAAMISTA UUDISTUVA, KASVAVA JA KANSAINVÄLISTYVÄ
TEKSTIILI- JA MUOTIALA TARVITSEE NYT JA TULEVAISUUDESSA?
Tutkintojen perusteiden kehittämistyöpaja**

klo 9.30 - 10.00 Aamukahvi

klo 10.00 - 10.30 Tervetuloa ja työpajan tavoitteet
opetusneuvos Minna Taivassalo ja opetusneuvos Hanna Ketonen, OPH

- Tutkintorakenne uudistuu
- Uudistuvat vaatetusalan ammatti- ja erikoisammattitutkinnot osaksi tekstiili- ja muotialan tutkintoja

Tietoiskut/alustukset

klo 10.30 - 11.00 Alan koulutuksen nykytila ja tulevaisuuden osaamistarpeet
Asiantuntija kauppa- ja koulutuspolitiikka Marjo Blomberg,
Suomen Tekstiili & Muoti ry

klo 11.00 - 11.10 Teemaryhmien työskentelyn ohjeistus

Työelämän ohjausryhmän ehdotuksen mukaan tekstiili- ja muotialalle muodostuu vain yksi ammatillinen perustutkinto, yksi ammattitutkinto ja yksi erikoisammattitutkinto.

Työskentely teemaryhmissä

Mitkä ovat keskeiset työtehtäväkokonaisuudet/ työprosessit/osaamiskokonaisuudet **tekstiili- ja muotialan** tutkinnoissa?

1. Uusi ammatillinen perustutkinto ja tutkinnon muodostuminen
2. Uusi ammattitutkinto ja tutkinnon muodostuminen
3. Uusi erikoisammattitutkinto ja tutkinnon muodostuminen

klo 11.10 - 11.40 Teemaryhmätyöskentely

klo 11.40 - 12.10 Osaamistarpeet yrittäjän näkökulmasta - Mitä on vahva ydinosaaminen?
Yrittäjä Mari Karttunen, Ompelualan Yrittäjät ry

- klo 12.10 - 12.50 Lounastauko (lounas omakustanteinen)
- klo 12.50 - 13.40 Mitä työelämä odottaa tekstiili- ja muotialan tutkinnon suorittaneilta - Mitä on vahva ydinosaaminen? Toimitusjohtaja Pirjo Pystykoski-Sopanen, Lennol Oy
- 13.40 - 14.25 Teemaryhmätyöskentely
Iltapäiväkahvit tarjolla työskentelyn lomassa
- 14.25 - 14.45 Teemaryhmätyöskentelyn yhteenveto
- 14.45 Turvallista kotimatkaa

Liite 3. Nettikyselytutkimus opiskelijoille: motivaatio ja oppiminen ammatillisessa peruskoulutuksessa

1. Koulutusalaasi

- Auto- ja logistiikka-ala
- Kone-, metalli- ja laboratorioala
- Kulttuuri- ja vaatetusala
- Liiketalous- ja tietotekniikka-ala
- Luonnonvara- ja ympäristöala
- Matkailu-, ravitsemus- ja talousala
- Rakennus- ja talotekniikka-ala
- Sosiaali- ja terveysala
- Sähköala
- Turvallisuusala
- Valmentava koulutus

2. Miten hakeuduit ammatilliseen koulutukseen?

- Sain opiskelupaikan suoraan yhteishaun kautta.
- Siirryin valmentavan koulutuksen/ koulutuskokeilun kautta nykyisiin opintoihin.
- Siirryin opiskelijaksi toisesta oppilaitoksesta.
- Muu (täsmennä)

3. Keneltä olet saanut tukea ja ohjausta opintoihin?

- Ryhmänohjaajalta
- Opinto-ohjaajalta
- Erityisopettajalta
- Aineenopettajilta
- Valmentavasta koulutuksesta
- Kuraattorilta
- Muu (täsmennä)

4. Tarkennus edelliseen kysymykseen. Onko opintojen tukitoimista ja ohjauksesta ollut sinulle apua opintojen etenemisessä?

- Ei ole ollut apua.
- On ollut apua. Millaista tukea ja ohjausta olet tarvinnut ja saanut opintoihisi?

5. Oletko motivoitunut ja koetko opiskelun tarpeelliseksi?

- Kyllä, olen motivoitunut ja haluan opiskella.
- En, opiskelu ei motivoi.

6. Opiskeletko mielestäsi oikealla alalla?

- Kyllä, alavalinta on oikea.
- En, haluaisin vaihtaa alaa.

7. Onko sinulla koulussa kavereita?

- Kyllä on.
- En ole saanut nykyisestä koulusta kavereita.

8. Onko opiskelupaikkasi hyvien kulkuyhteyksien päässä kotoasi?

- Kyllä on.
- Ei ole.

Perustele.

9. Arvioi seuraavalla asteikolla työssäoppimista.

Työssäoppiminen ei ole tarpeellista. Olisin mieluummin koulussa kuin työssäoppimassa.

Työssäoppiminen on kohtalaisen hyödyllistä ammattiin opiskelussa.

En osaa sanoa.

Työssäoppiminen on tarpeellista ammatillisessa kasvussa.

Työssäoppiminen on erittäin tarpeellista ammattiin opiskelussa ja siinä oppii paljon uusia asioita.

Työssäoppiminen ei ole tarpeellista. Olisin mieluummin koulussa kuin työssäoppimassa.

Työssäoppiminen on kohtalaisen hyödyllistä ammattiin opiskelussa.

En osaa sanoa.

Työssäoppiminen on tarpeellista ammatillisessa kasvussa.

Työssäoppiminen on erittäin tarpeellista ammattiin opiskelussa ja siinä oppii paljon uusia asioita.

10. Mikä on sinusta paras tapa opiskella ammattiin? Sana vapaa.

1. Kauanko olet työskennellyt tekstiili- ja vaatetusalan opettajana?
2. Millaisia opiskelijaryhmiä olet alalla opettanut?
3. Oletko opettajana havainnut, että alan valinnalla olisi vaikutusta,
 - a) tarvitseeko opiskelija suhteessa enemmän/ vähemmän tukea opintojensa sujumiseen/ valmistumiseen kuin valtaväestö ammatillisen koulutuksen opiskelijoista?
 - b) alan vaihtamiseen tai opintojen keskeytykseen?
4. Ovatko alan opetussuunnitelmien sisällöt ja tutkinto muuttuneet opettajaurasi aikana?
5. Jos ovat, mihin suuntaan ja minkälaisia vaikutuksia muutoksilla on saatu aikaan?
6. Alan tutkintoa ollaan jälleen muuttamassa. Ammatillisen koulutuksen uudet tutkintoperusteet tulevat voimaan kokonaisuudessaan 1.1.2019 alkaen. Tavoitteena on löytää vaadittavat keskeiset osaamiskokonaisuudet kuudella eri osaamisalalla, joita ovat jalkine-, modisti-, tekstiili-, tekstiilihuolto-, vaatetus- ja vaatturialan osaamisala. Käytännössä tutkintonimike muuttuu muotoon tekstiili- ja muotialan perustutkinto, -ammattitutkinto tai -erikoisammattitutkinto.
 - a) Millaisia kehittämissuunnitelmia alan opettajana näkisit opetussuunnitelmien sisällöissä tai koko tutkinnossa?
 - b) Pitäisikö jotain aineita mielestäsi lisätä/ vähentää?
7. Tekstiili- ja vaatetusalan tutkintoon kuuluu työssäoppimisjaksoja. Onko alan opiskelijoille ollut helposti löydettävissä työssäoppimispaikkoja koulutusta vastaavalta alalta?
8. Minkälaisiin työtehtäviin ko. alan tutkinnosta valmistunut työllistyy?
9. Miten hyvin ko. alan opiskelijat ovat työllistyneet valmistumisensa jälkeen?
10. Miten näet opettajana asian, onko Suomessa ko. alan koulutustarjonta ja työllistyminen markkinatasapainossa eli kohtaavatko tutkinnosta valmistuneet ja työmarkkinat?